

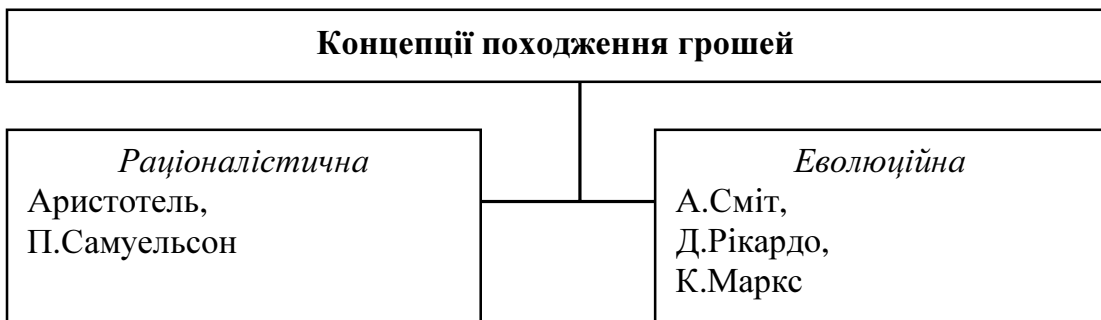
Тема: Необхідність та сутність грошей

Характерні ознаки грошей

Гроші – це:

- “товар товарів”, бо кожний товар у процесі реалізації “висвічує” свою вартість у грошах;
- специфічний товар, що виконує роль загального еквіваленту;
- “головна і діюча особа” в ринковій економіці;
- “мова ринку”

В економічній теорії виділяються дві основні концепції походження грошей.

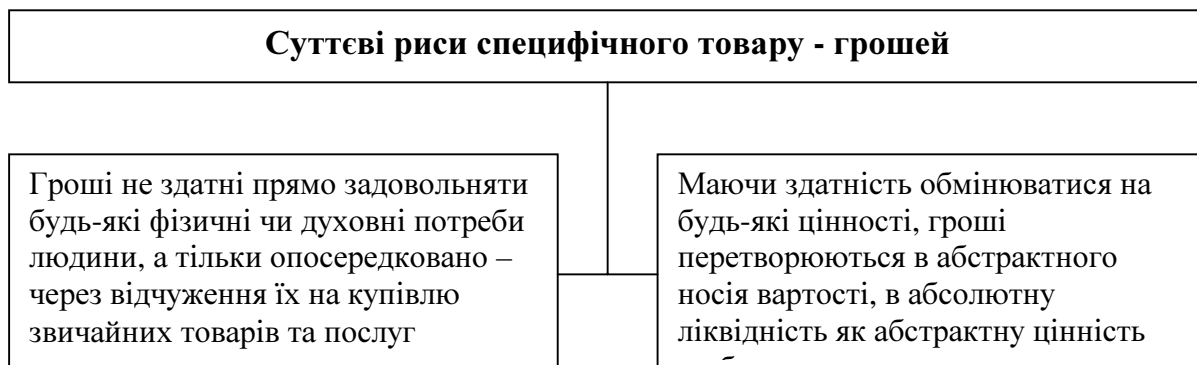

З розвитком форм грошей змінювався механізм визначення носіїв грошових функцій та роль держави у цьому механізмі.

На перших порах	<p>Ринок:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 виявляє потребу в грошах; 2 висуває певні вимоги до грошового товару; 3 стихійно висуває на цю роль один із найбільш ходових і здатних до її виконання товарів 	Втручання з боку держави було мінімальним
Закріплення ролі грошей за золотом	<p>Держава:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 бере на себе зобов'язання надавати грошам точно визначену форму (монета); 2 встановлює контроль за їх створенням (карбування, фіксація проби металу, вмісту металу в грошовій одиниці); 3 запроваджує контроль за повноцінністю грошей (боротьба з фальшуванням монет) 	Втручання держави помітно посилилось
Епоха паперових грошей	<p>Держава:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 визначає не тільки форму грошей, а й їх вартість, регулюючи масу грошей в обігу; 2 надає паперовим грошам силу законного платіжного засобу та приймає їх при платежі; 3 реалізує систему заходів щодо підтримання маси грошей на рівні потреб обігу за умови збереження сталості цін 	Значно посилилась роль держави та міждержавних утворень

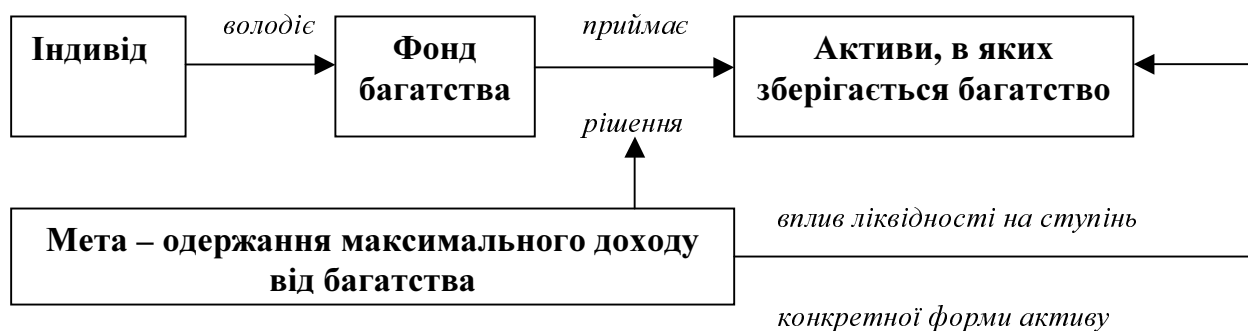
Гроші – це загальний еквівалент для всіх інших товарів, тобто вони служать засобом вираження вартості товарів.

Суттєві риси грошей

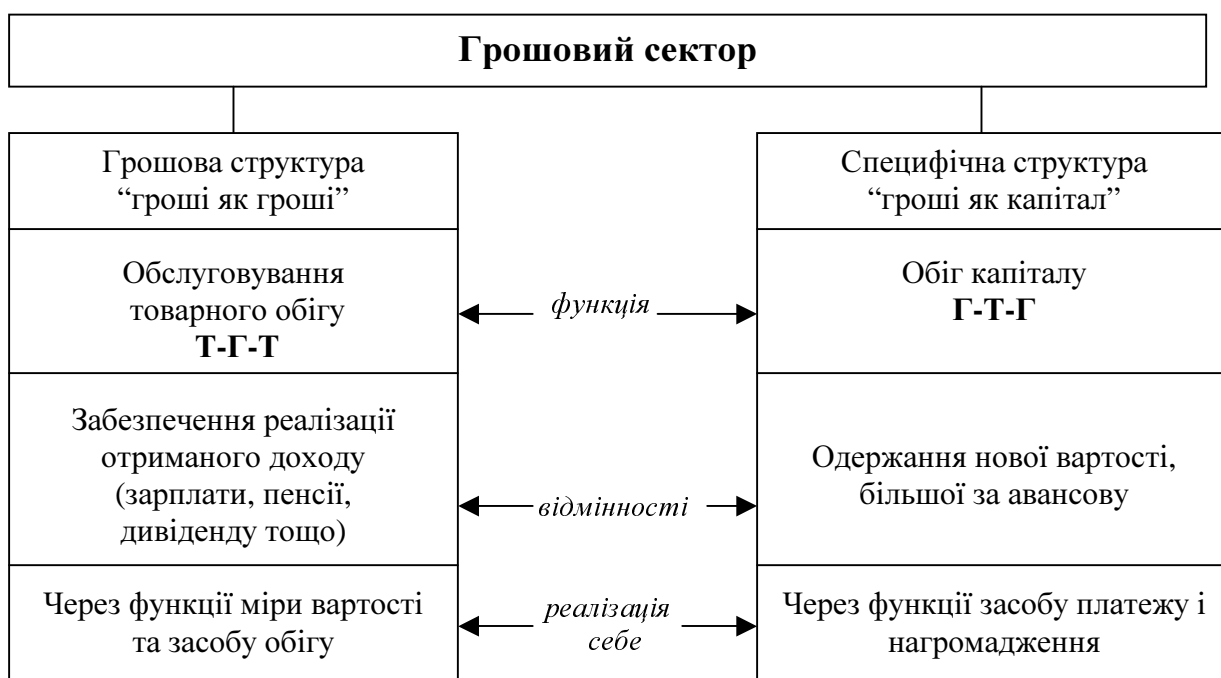

Існують два методи визначення суті грошей.
 Портфельний підхід є методом аналізу використання грошей.

Портфельний підхід до суті грошей

Грошовий сектор економіки роздвоюється на дві самостійні і органічно пов'язані ланки.

Появі грошей передувала епоха натурального або бартерного обміну.

Причини появи	Форми грошей
1 Локальність ринків 2 Функціональна відокремленість призводила до множинності товарів, що претендували на роль грошей	Продукт спеціалізації певного ринку (худоба, тютюн, риба, різні види металів тощо) Металеві монети

Повноцінні монети – реальний ваговий вміст відповідає їх номінальній вартості.

Прибуток, отриманий від різниці між номінальною вартістю випущених в обіг грошей та витратами на їх емісію, має назву **сеньйораж**.

Приклади емісії сеньйораж (срібні монети)

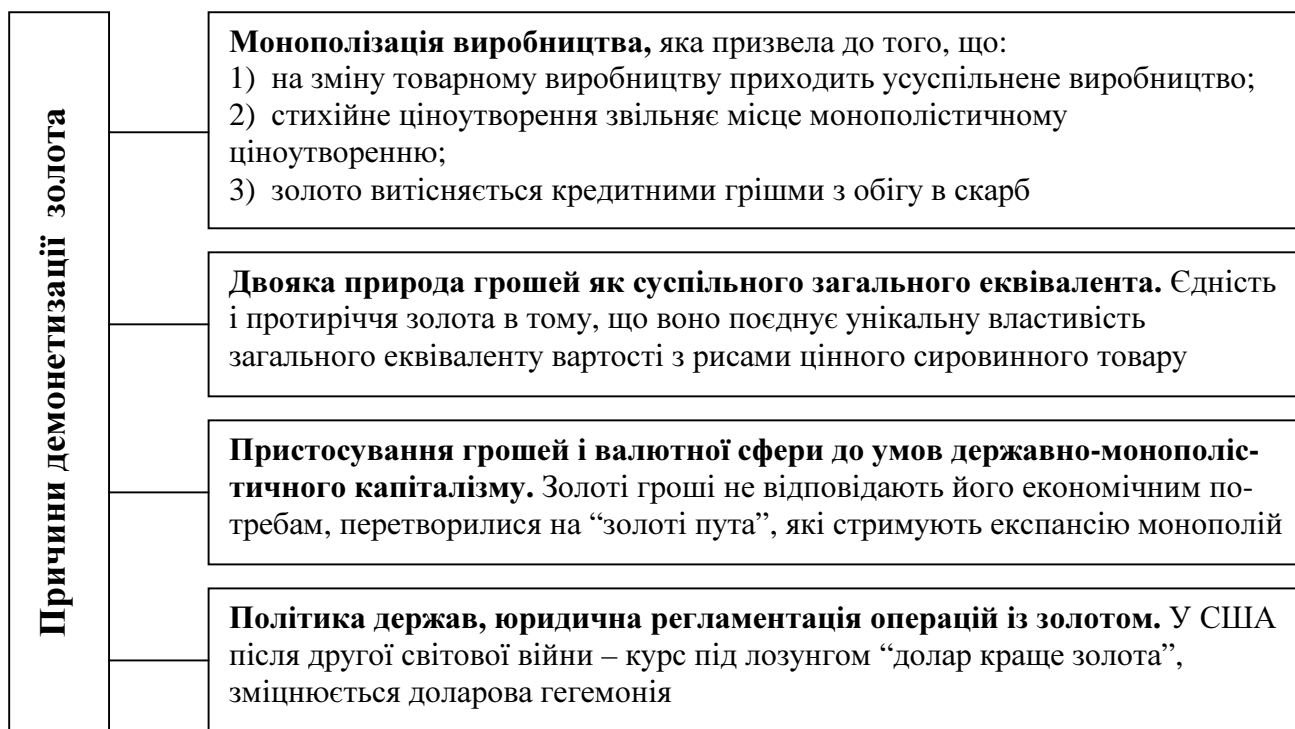
Англія	Франція	Німеччина
Пенні 1300 р. – 22 г срібла 1364 р. – 12 г срібла	Лівр 1309 р. – 2 ліври 1720 р. – 98 ліврів	Марка 1326 р. – 2 марки (234 г срібла) 1378 р. – 4 марки (234 г срібла) 1506 р. – 12 марок (234 г срібла)

Для багатьох країн із функціонуванням товарних грошей було характерним використання систем біметалевого обігу.

З 30-х років ХХ ст. кредитні гроші перестали обмінюватися на золото та срібні гроші. Відбувається процес демонетизації золота.

Поява паперових грошей, розмінних на золото і срібло, які запроваджувалися в обіг силою держави і спиралися на її авторитет, – була прогресивним процесом розвитку грошей.

Функції грошей

Функція грошей	Призначення грошей
Міри вартості	Слугують еквівалентом вартості
Засіб обігу	Слугують посередником в обміні, стимулюють обмін товарів
Засіб утворення скарбів	Виступають як резерв багатства, регулюють грошовий обіг
Засіб платежу	Забезпечують погашення боргових зобов'язань
Світові гроші	Виступають як: <ul style="list-style-type: none"> міжнародний засіб платежу; загальний купівельний засіб; сприяють матеріалізації багатства

Функція виражає процес, що динамічно розвивається, вдосконалюється.

Функція міри вартості

Існує нерозривна єдність понять “вартість товару” та “міра вартості”.

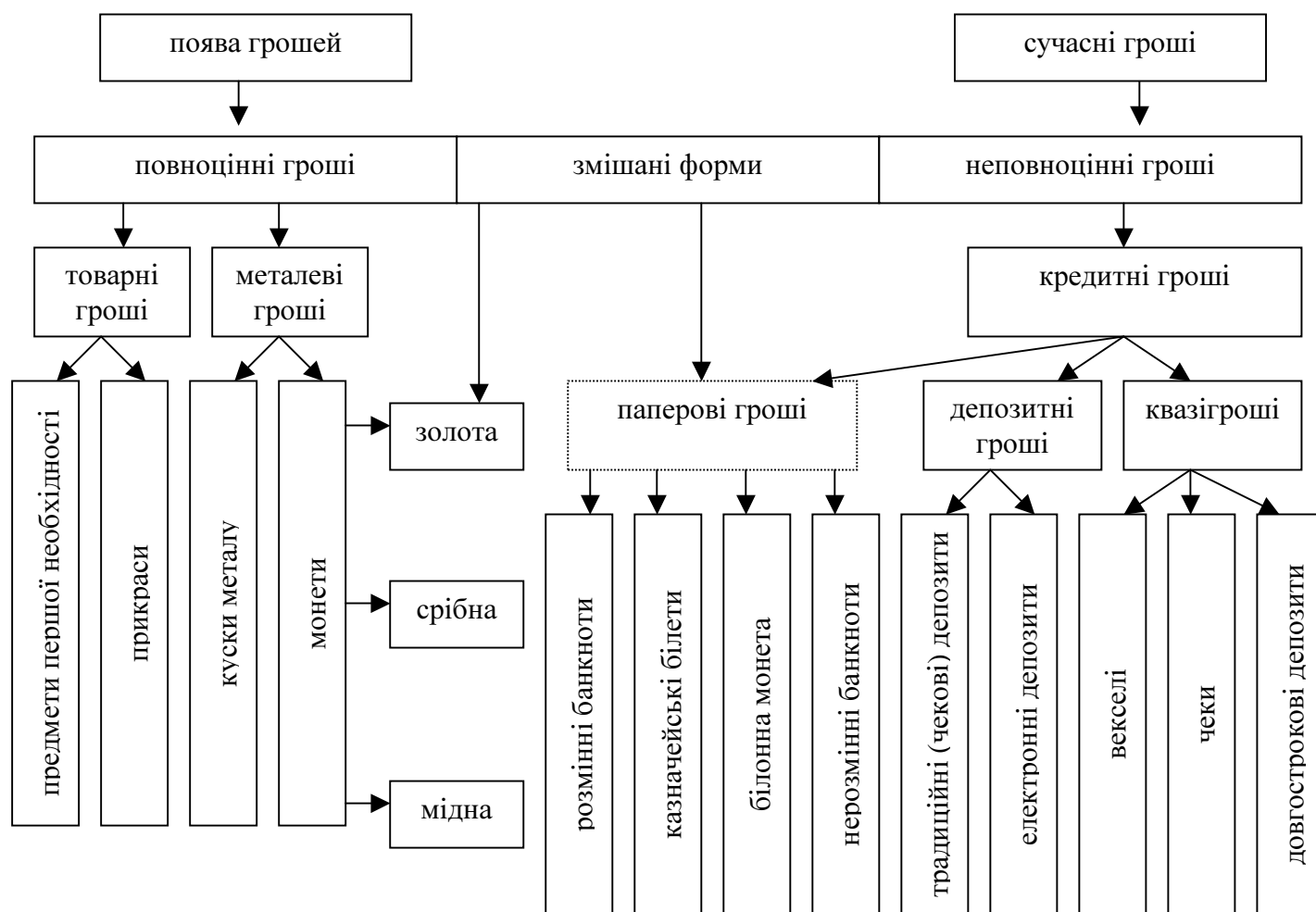
Міра вартості – це грошова одиниця, що використовується для вимірювання та повернення вартості товарів та послуг.

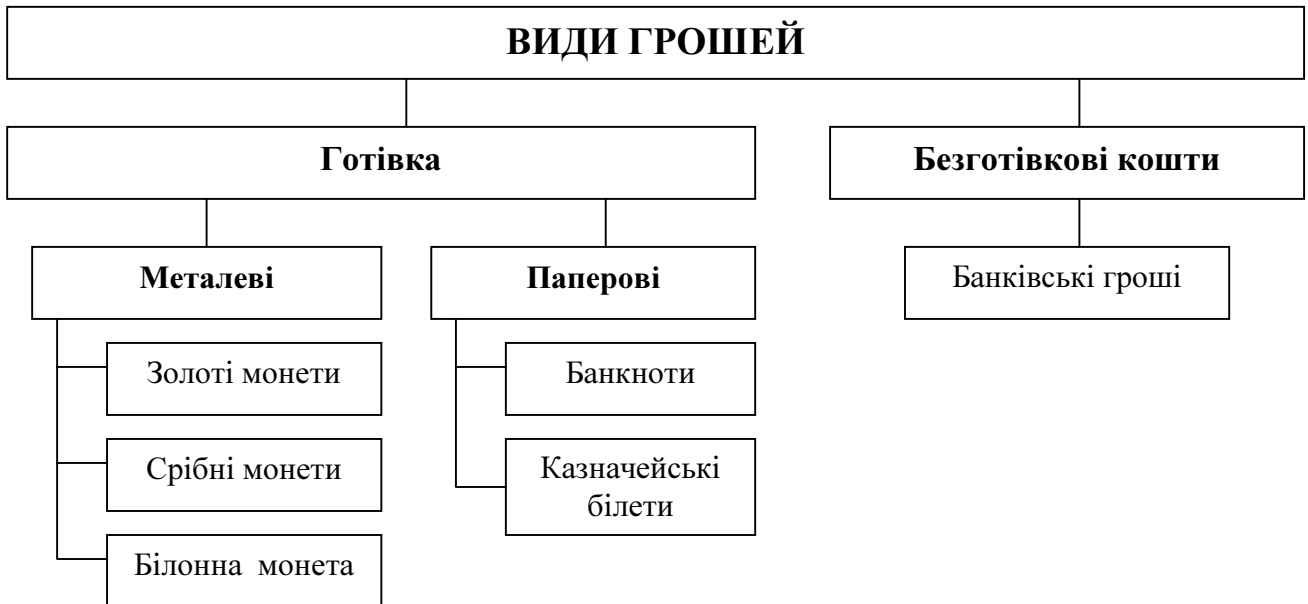
На основі міри вартості встановлюється ціна, що є грошовим виразом вартості товару.

Тема: Форми грошей та їх еволюція

Гроші пройшли тривалий і складний шлях розвитку з точки зору не тільки ускладнення їх економічної суті та підвищення суспільної ролі, а й урізноманітнення їх форм.

Еволюція форм грошей

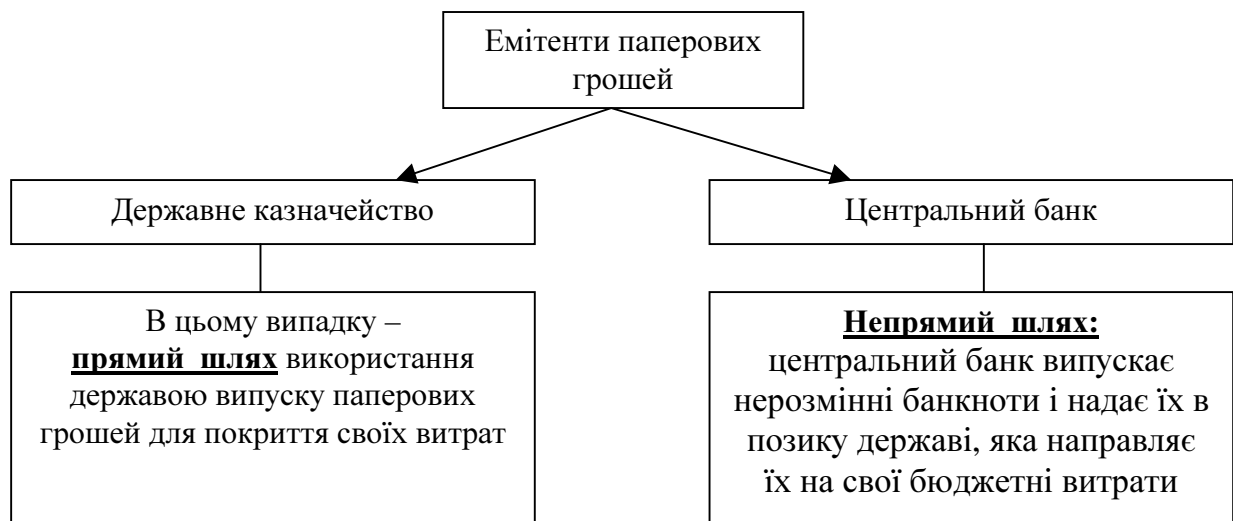

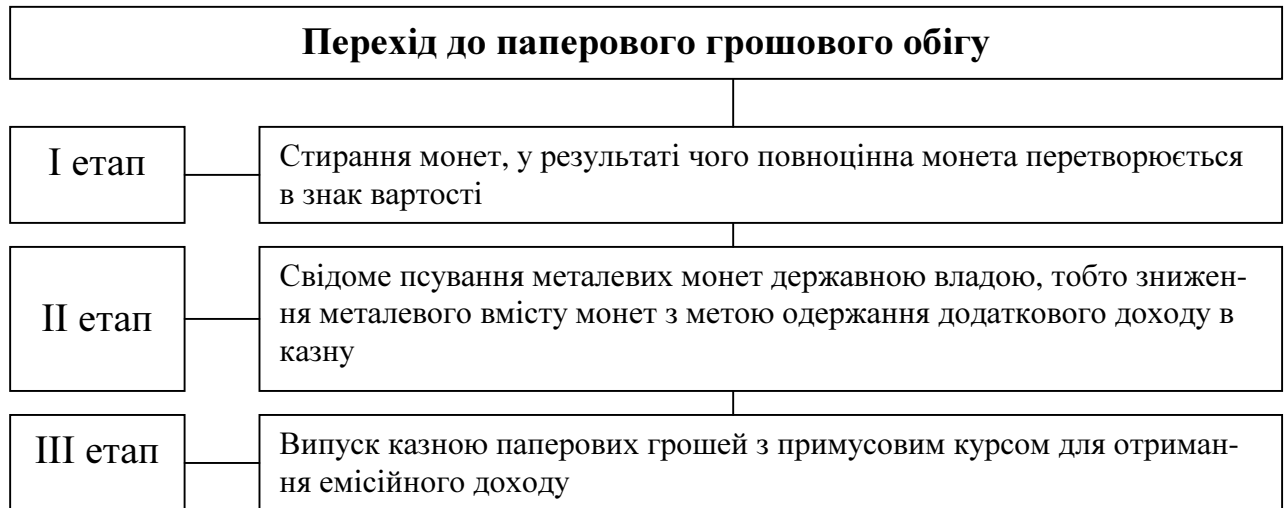
Готівка – представлена у вигляді грошових знаків і використовується як засіб обігу та платежу.

Безготівкові гроші – це гроші, рух яких здійснюється шляхом перерахунків у кредитних установах з урахуванням взаємних вимог.

Нині карбують лише неповноцінну монету, названу білонною чи розмінною монетою.

Паперові гроші – спершу виступали знаками дійсних золотих або срібних грошей, випущених державою в обіг. Сучасні готівкові гроші мають вартість.

Відмінності золотих і паперових грошей

Золоті гроші	Паперові гроші
<ul style="list-style-type: none"> • повноцінні • мають суттєву внутрішню вартість • виникають у результаті історичного розвитку товарного обігу • є мірою вартості всіх інших товарів 	<ul style="list-style-type: none"> • представники золота • випускаються державним казначейством або центральним банком і перебувають в обігу з примусовими курсами • є замінниками повноцінних грошей • служать засобом фіксації вартісних пропозицій

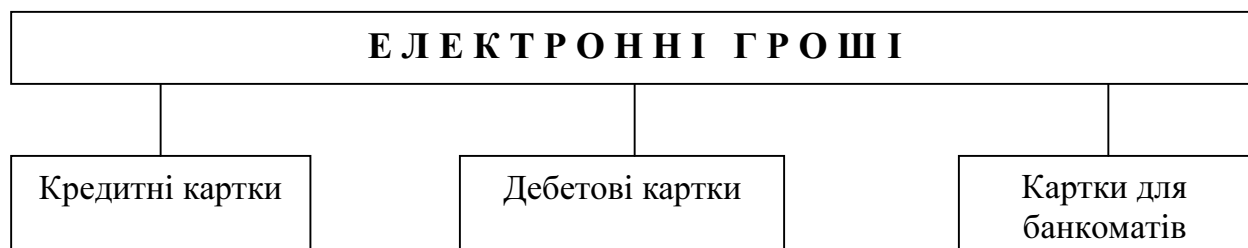
Кредитні гроші – це узагальнена назва різних видів грошей, що виникають як заміщення майнових боргових зобов'язань приватних осіб та держави. Кредитні гроші виникли внаслідок розвитку кредитних відносин.

Відмінності паперових і кредитних грошей

ПАПЕРОВІ	КРЕДИТНІ
Виникають з функції грошей як засобу обігу Випускають державою або центральним банком Наділені примусовим курсом, обов'язкові для прийому	Виникають з функції грошей як засобу платежу Випускаються банком Не мають примусового курсу

Електронні гроші – умовна назва фінансових коштів, які використовує їх власник на основі електронної системи.

Переваги та недоліки електронних грошей

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1 Зручний і безпечний спосіб оплати, прийнятий в усьому світі 2 Використовуються різні види валют 3 Для одержання готівки в банкоматах 4 Надійна система безпеки і контролю 5 Мінімальні втрати, пов'язані з шахрайством 6 Щомісячні звіти 7 Вільний кредит на певний період 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Для роботи потрібно мати систему управління 2 Вони повинні належати до визначених систем (Visa, Mastercard,...) для того щоб їх приймали в усьому світі 3 Система контролю розрахована на добре розвинену телекомунікаційну інфраструктуру

Переваги та недоліки дебетових карток

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1 Низька вартість послуг 2 Спосіб отримання готівки 3 Надійність забезпечується персональним ідентифікаційним номером 4 Поновлення рахунку в реальному часі 5 Використання різних валют 6 Розміщення готівки 7 Можуть використовуватися замість карток для банкоматів 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Важко встановити всеохоплюючу мережу касових терміналів (POS) 2 Потребують розвиненої телекомунікаційної інфраструктури 3 Висока вартість вмикання особливостей захисту карток Chip і Smart Card

Переваги та недоліки карток для банкоматів

Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1 Спосіб отримання готівки 2 Надійність забезпечується персональним ідентифікаційним номером 3 Поновлення рахунку в реальному часі 4 Використання різних валют 5 Відсутній кредитний ризик 6 Можуть використовуватися в різних країнах 	<ol style="list-style-type: none"> 1 Встановлення і утримання банкоматів потребують значних коштів 2 Відсутнє переміщення готівки 3 Потребують розвиненої телекомунікаційної інфраструктури 4 Наявність угоди з різними банками в країні і на міжнародному рівні для забезпечення вільного використання карток

Аналіз розвитку форм вартості.

Проста форма вартості	
$T_1 - T_2$ $T_3 - T_4$	$T_3 - T_4$ $T_x - T_y$
<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"><i>властивості</i></div>	
Пов'язана з безпосереднім (бартерним) обміном товарів різних споживчих вартостей	

Повна або розгорнута форма вартості		<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"><i>властивості</i></div>
	Властива більш високому ступеню розвитку розподілу праці. Обмін регулятивний	

Загальна форма вартості		<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"><i>властивості</i></div>
	Один товар, що систематично обмінюється на інші, стає загальним еквівалентом. До нього прирівнюється решта товарів	

Грошова форма вартості		<div style="border: 1px solid black; padding: 2px; display: inline-block;"><i>властивості</i></div>
	Товар T_1 в загальній формі володіє ознаками, що притаманні грошовій одиниці	

Сучасна монетарна теорія виходить з того, що відносна вартість грошей пов'язана з характеристикою їх економічної корисності.

Економічна корисність грошей	
	Маючи абсолютну ліквідність, гроші можна обміняти на інший товар
	Гроші є найзручнішою формою накопичення багатства, а його зберігання в такій формі потребує мінімуму витрат
	Гроші мають унікальну властивість – забезпечення зв'язку сучасного та майбутнього

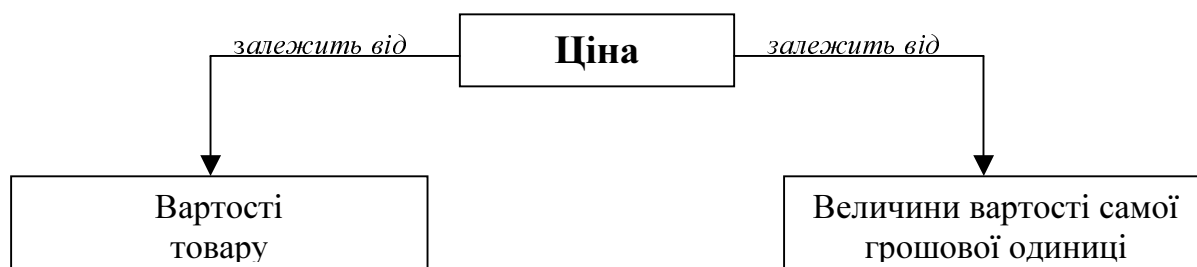
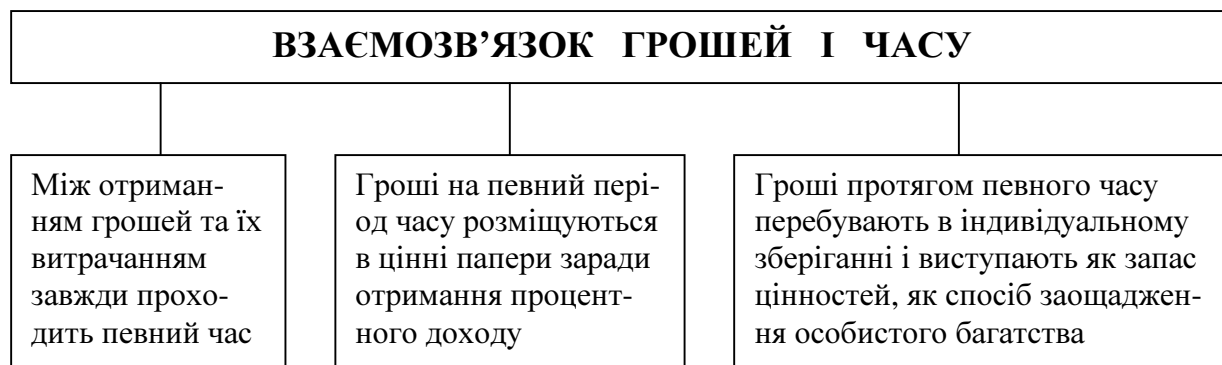
Користь грошей пов'язана з рідкістю, тобто постійним попитом на них.

Динаміка вартості грошей визначається динамікою цін. Ці величини знаходяться в обернено пропорційній залежності.

Відносна вартість грошей у функції нагромадження, що використовується у формі фінансових активів, визначається нормою відсотка, який є платою за зберігання грошей саме в одній із цих форм.

Норма відсотка – показник вартості банківських грошей.

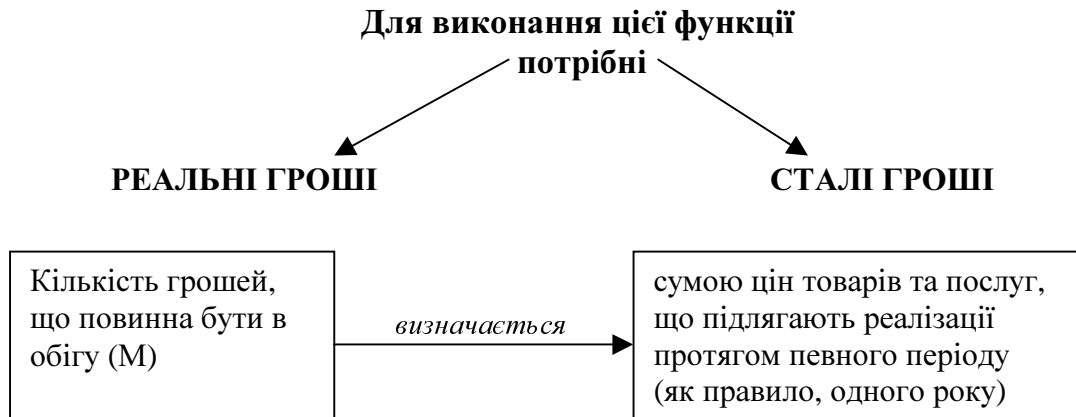
Гроші реалізують свою функцію як міра вартості через взаємодію з масштабом цін. Масштаб цін відображає вартість товарної маси в грошових одиницях. Між сукупною товарною масою і окремими товарами встановлюється цінове співвідношення.

Етапи еволюційного розвитку масштабу цін

ЕТАПИ	ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ
1 Початковий період карбування монет 2 Подальший розвиток грошових відносин 3 Поява паперових грошей, розмірних на золото 4 Повне припинення конвертації паперових грошей у монетарний товар – золото	Масштаб цін збігався з їх ваговим вмістом. Масштаб цін почав відокремлюватися від безпосереднього вагового вмісту (зношування, псування монет, зменшення вагового вмісту державою, перехід від менш цінних до більш цінних металів тощо). Масштаб цін зберігає своє функціональне призначення. Необхідність офіційної фіксації державою масштабу цін відпала.

Функція засобу обігу

Процес товарного обігу виражається формулою $T - \Gamma - T_1$, тобто продаж здійснюється заради купівлі.

Цей висновок можна представити за допомогою формули

$$M = P_i q_i, \text{ де}$$

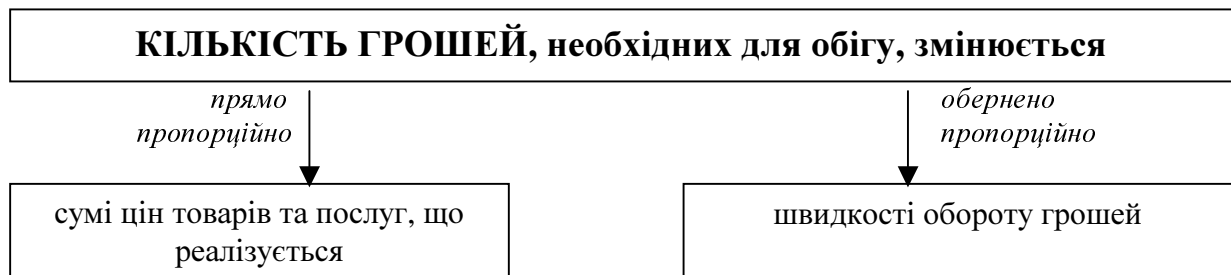
P_i - ціна i -го товару,

q_i - кількість i -го товару.

Кількість грошей мала б дорівнювати цій величині за умови, що кожна грошова одиниця використовувалася лише один раз. Однак, кожна грошова одиниця використовується в процесі обігу не один раз. Звідси

$$M = \frac{\sum P_i q_i}{V},$$

де V - середнє число оборотів кожної купюри.

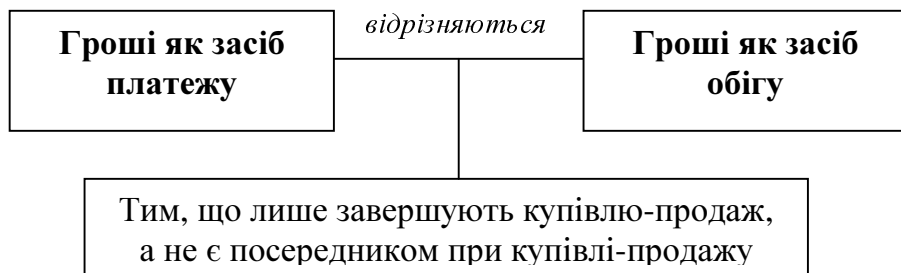
Функція засобу платежу

Ця функція відображає особливості кредитного господарства, тобто реалії купівлі-продажу товарів у кредит з відстрочкою оплати. У цьому випадку засобом обігу виступають не саме гроші, а виражені у грошах зобов'язання.

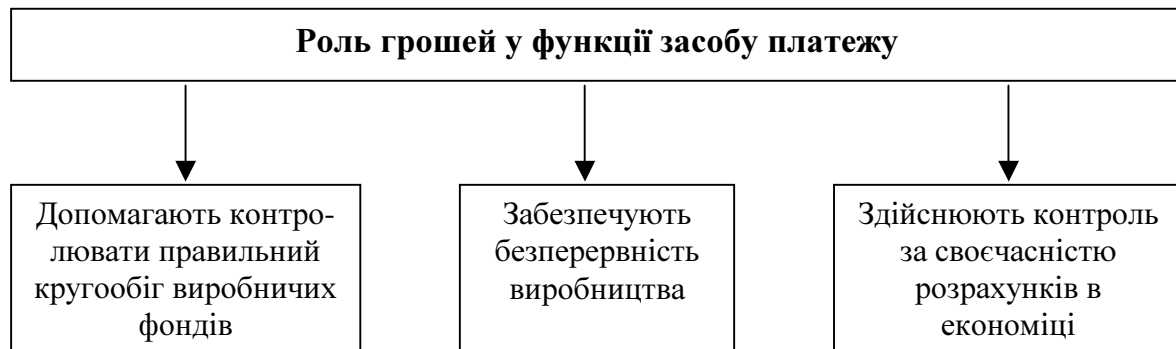

де Z - боргове зобов'язання.

Гроші у цій функції - засіб погашення боргу.

Цю функцію можуть виконувати лише реальні гроші. Для ефективного виконання цієї функції вони повинні бути стійкими.

Функція засобу нагромадження

Функція засобу нагромадження обслуговує нагромадження вартості, що знаходиться в розпорядженні суб'єкта економіки у процесі відтворення.

Процес нагромадження – процес об'єктивний.

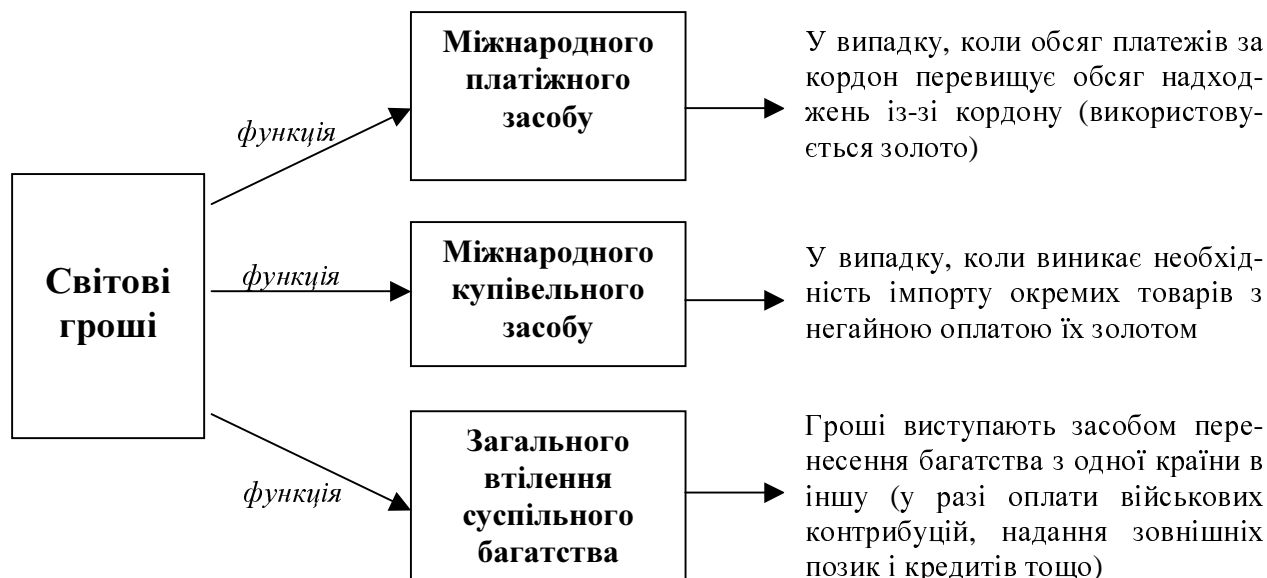
ПРОЦЕС НАГРОМАДЖЕННЯ		
СУБ'ЄКТИ ЕКОНОМІКИ		
	Юридичні особи	Фізичні особи
ПРИЧИНИ	Внутрішні закономірності обігу капіталу	Перевищення поточних доходів над поточними витратами
ФОРМИ	1 Частка прибутку 2 Кошти амортизаційного фонду 3 Інші цільові фонди	Заощадження (відкладається споживання на пізніше)

Для виконання цієї функції гроші повинні бути реальними.

Нагромадження грошей – необхідна умова безперервного розвитку товарного виробництва.

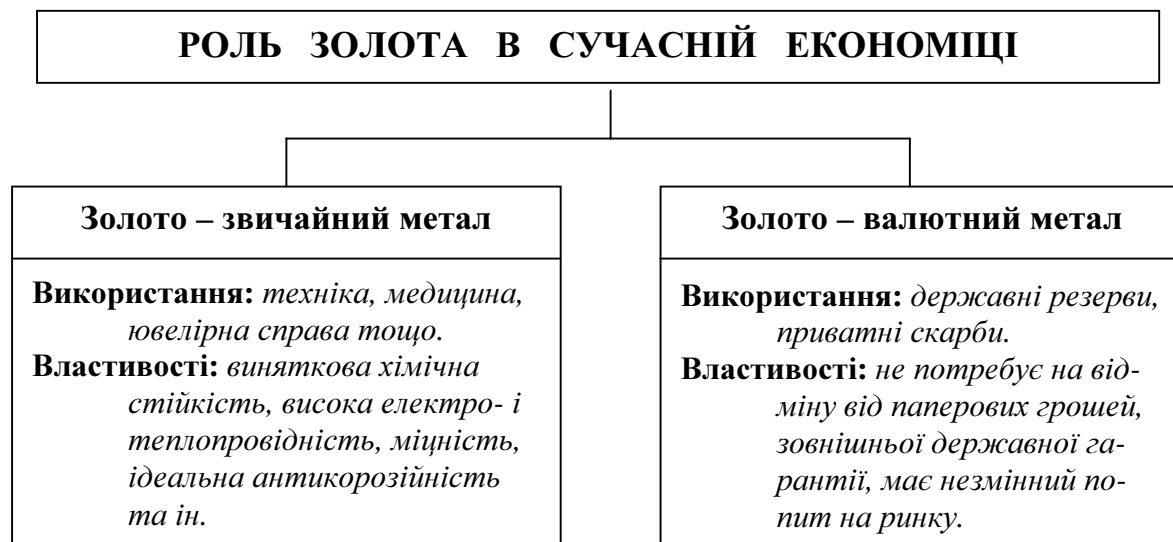
Світові гроші

Розвиток міжнародних політичних і економічних відносин обумовлює функціонування грошей на світовому ринку.

Світові гроші спочатку виступали у вигляді злитків благородних металів. Сучасний розвиток ринкових відносин у світі призвів до виникнення різноманітних міжнародних засобів розрахунків.

Золото залишається надійним резервним активом центральних банків провідних країн світу.

Тема: Грошовий оборот і грошові потоки

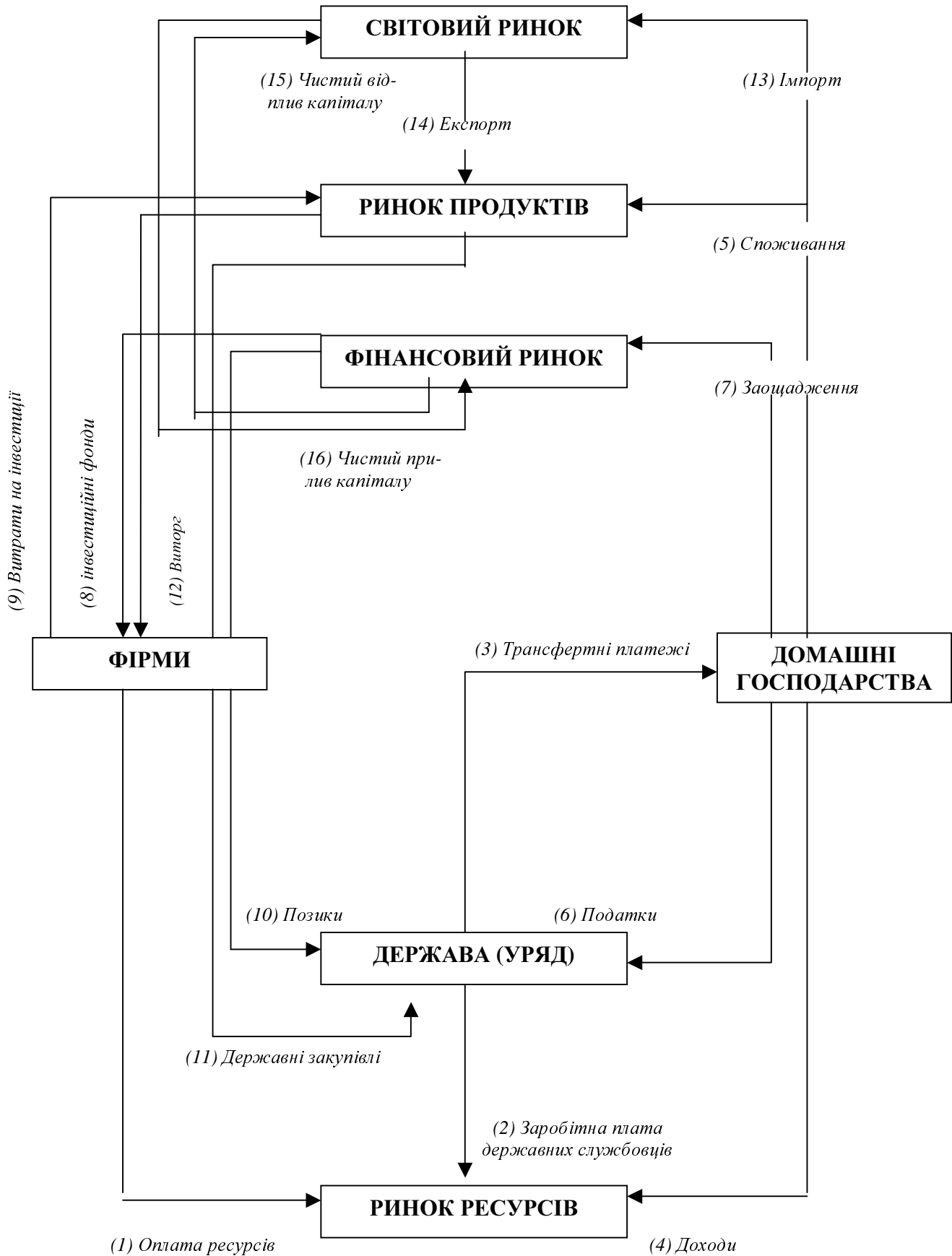

Рисунок - СХЕМА ГРОШОВОГО ОБОРОТУ

Структура грошового обороту

Залежно від форми грошей, в якій відбувається грошовий оборот, він поділяється на безготівковий та готівковий.

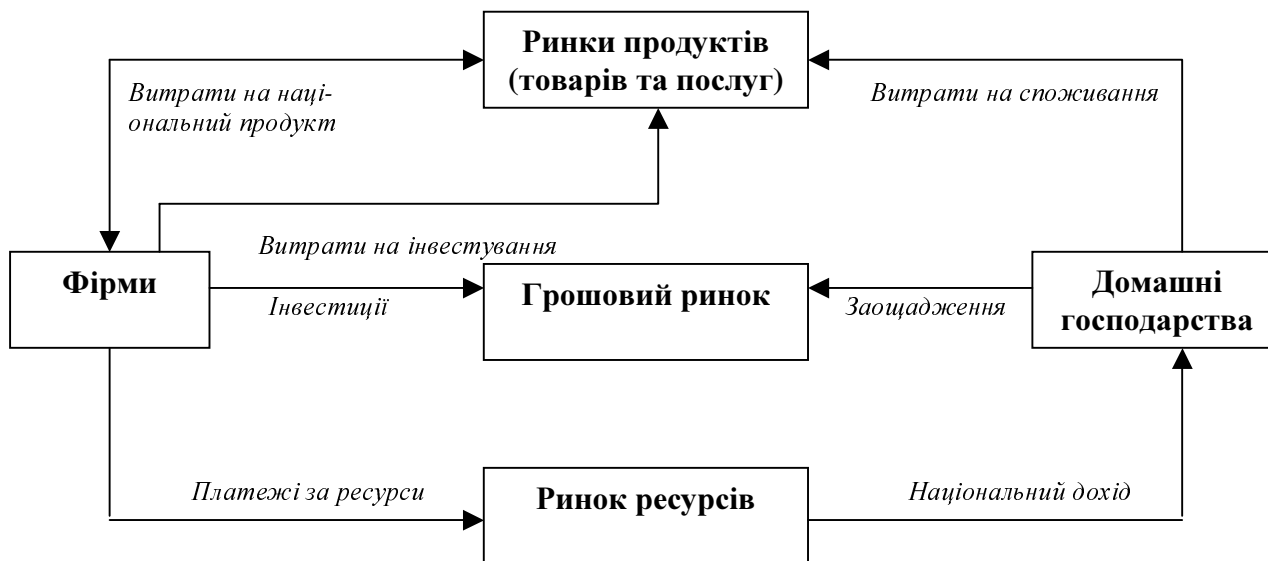
Відмінності готівкового та безготівкового обороту.

ГОТІВКОВИЙ ОБОРОТ	БЕЗГОТІВКОВИЙ ОБОРОТ
Здійснюється через оплату придбаного і боргових зобов'язань законними платіжними засобами – банківськими білетами та розмінною монетою. Обслуговує переважно відносини, пов'язані зі сферою особистого споживання	Здійснюється шляхом оплати придбаного і погашення боргів шляхом перерахування грошових сум на рахунки, відкриті учасникам грошового обороту в банках, без використання грошей у готівковій формі. Обслуговує в основному підприємства та організації

Тема: Грошовий ринок

Грошовий ринок – це сукупність усіх грошових ресурсів країни, що постійно переміщуються під впливом попиту і пропозиції з боку різних суб'єктів економіки.

Потоки грошових коштів

Грошовий ринок складається з багатьох потоків, за якими грошові кошти переміщуються від власників заощаджень до позичальників та інвесторів.

Канали фінансового ринку, якими грошові кошти рухаються від власників заощаджень до позичальників, поділяються на дві основні групи:

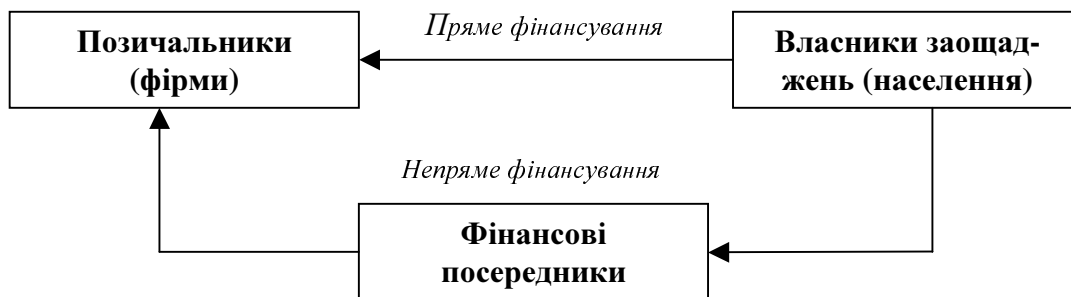
- 1) канали прямого фінансування;
- 2) канали непрямого фінансування.

Канали прямого фінансування – це канали, якими грошові кошти рухаються безпосередньо від власників до позичальників.

Пряме фінансування може здійснюватися двома способами:

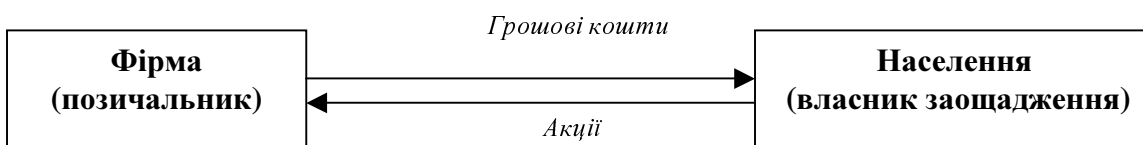
коли кошти передаються позичальнику (фірмі) для здійснення інвестицій в обмін на право участі у власності на цю фірму (капітальне фінансування).

Схема руху грошових потоків на фінансовому ринку (пряме і непряме фінансування)

Прикладом такого фінансування є продаж фірмами акцій.

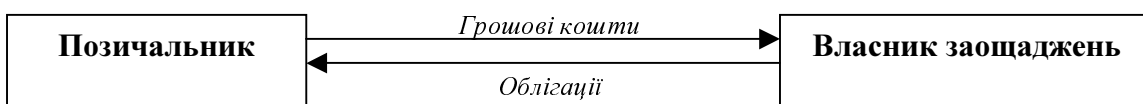
Капітальне фінансування

1. коли кошти передаються фірмі для здійснення інвестицій в обмін на зобов'язання повернути ці кошти в майбутньому з процентом.

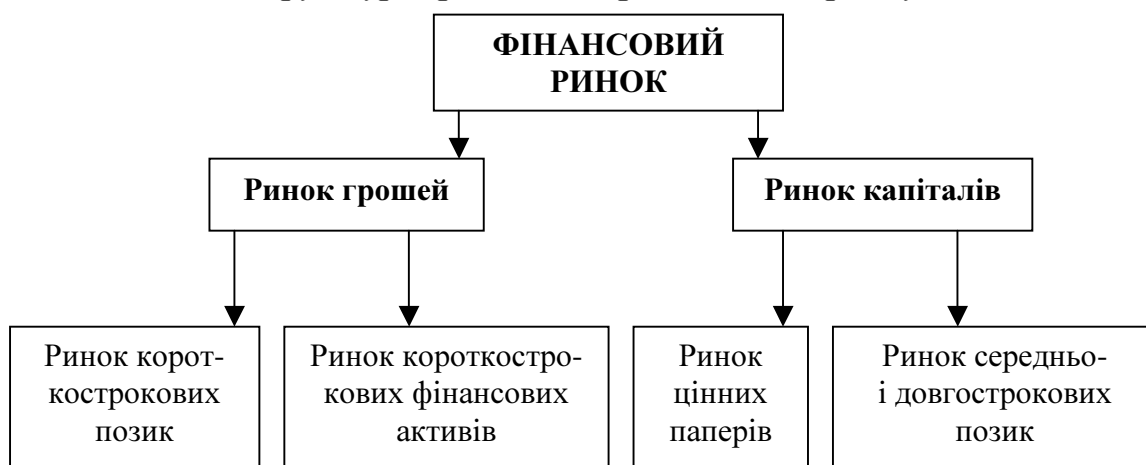
Прикладом такого фінансування є продаж облігацій.

Фінансування шляхом отримання позик

Залежно від призначення та ліквідності фінансових активів, що обертаються на грошовому ринку, можна виділити два основних суб'єкти: ринок грошей і ринок капіталів.

Структура грошового (фінансового) ринку

Ринок грошей (монетарний ринок) – мережа спеціальних інститутів, що забезпечує взаємодію попиту й пропозиції на гроші як специфічний товар.

Об'єктом купівлі-продажу на ринку є тимчасово віддані грошові кошти

Суб'єктами грошового ринку виступають: банки, держава, спеціальні фінансово-кредитні інститути та інші посередницькі організації, котрі продають і купують, як правило, короткострокові боргові зобов'язання. Інструментами ринку грошей є: скарбницькі та комерційні векселі, облігації, бони, депозитні сертифікати, банківські акцепти тощо.

Головною функцією грошового ринку є балансування попиту та пропозиції грошей і формування ринкового рівня процента як ціни грошей.

Чинники, що визначають параметри попиту на гроші

Попит на гроші залежить від економічних змінних: рівня цін (інфляції), реальних доходів і норми процента.

Функціональну залежність попиту на гроші математично можна записати у вигляді формули

$$M_d = f(P, Y, r).$$

Аналіз чинників, що визначають параметри попиту на гроші.

Попит на гроші

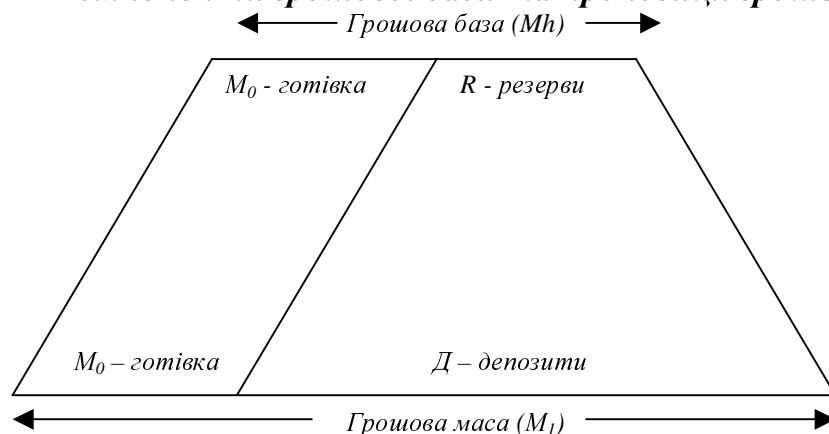
Показники	Зростання динаміки цін P	Зростання реальних доходів Y	Зростання альтернативної вартості збереження грошей (процентна ставка)
Номінальний попит на гроші	Пропорційно збільшує залишки грошей	Збільшує попит	Зменшує попит
Реальний попит на гроші	Не змінює попиту на реальні залишки грошей	Збільшує попит	Зменшує попит

Ці три аспекти попиту на гроші вважаються важливим напрямом проведення монетарної політики.

На монетарному ринку пропозиція завжди протистоїть попиту на гроші. Банківська система управляє пропозицією грошей, тобто оперативно змінює масу грошей в обігу відповідно до зміни попиту на гроші. У розпорядженні центрального банку знаходяться економічні важелі, спираючись на які він здатний впливати на формування грошової пропозиції і регулювати грошовий обіг в країні. Серед цих важелів місце належить таким показникам: грошова база, банківські резерви, грошово-кредитний мультиплікатор.

Грошова база – це показник резервних грошей банківської системи, на основі якого через грошовий мультиплікатор формується пропозиція грошей.

Компоненти грошової бази та пропозиції грошей

Грошова маса: $M_1 = M_0 + D$.

Грошова база: $M_h = M_0 + R$.

Чинники, що впливають на зростання грошової маси

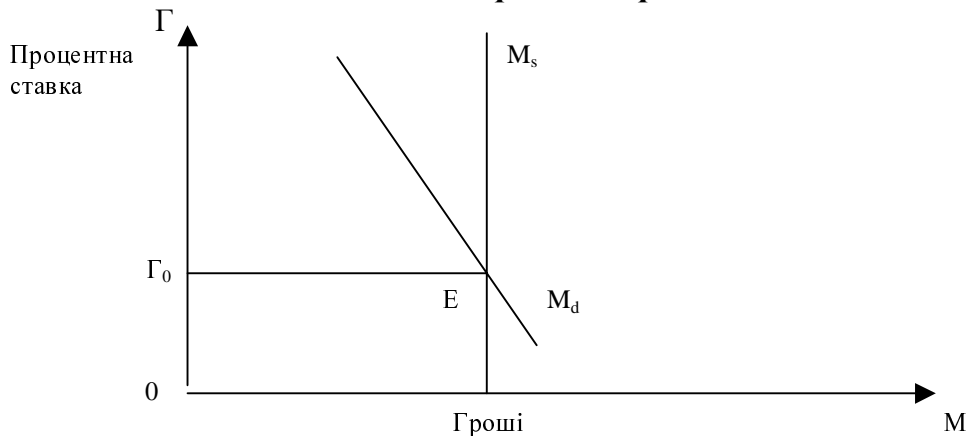
На схемі представлена картина взаємодії чинників, що впливають на пропозицію грошей (формування грошової маси) з боку банківської системи. У верхній частині схеми – група чинників, які впливають на формування грошової бази, від якої належить величина наднормативних резервів. У нижній – чинники, від яких залежить величина коефіцієнта експансії (кредитного мультиплікатора). Взаємодія двох величин – грошової бази і грошового мультиплікатора - визначає потенційні можливості банківської системи в забезпеченні приросту грошової маси, додаткової пропозиції грошей.

Графічний аналіз грошового ринку

По горизонтальній вісі показано загальну кількість грошей M , по вертикальній – номінальну процентну ставку. Пряма M_s , що вертикальна вісі абсцис, характеризує пропозицію грошей, яка вважається більш сталою величиною; попит на гроші – змінна величина, динаміка якої показана у вигляді лінії M_d , нахиленої вниз.

Перетин лінії M_s і M_d в точці E визначає не лише встановлення рівноваги монетарного ринку, а й показник рівноважної норми процента r_0 .

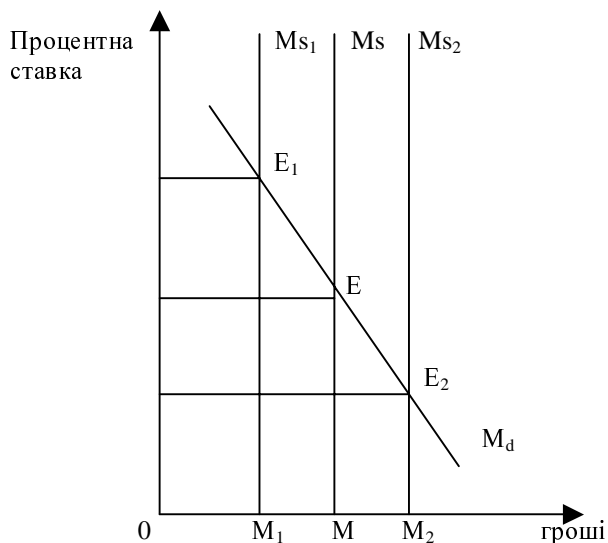
Грошовий ринок

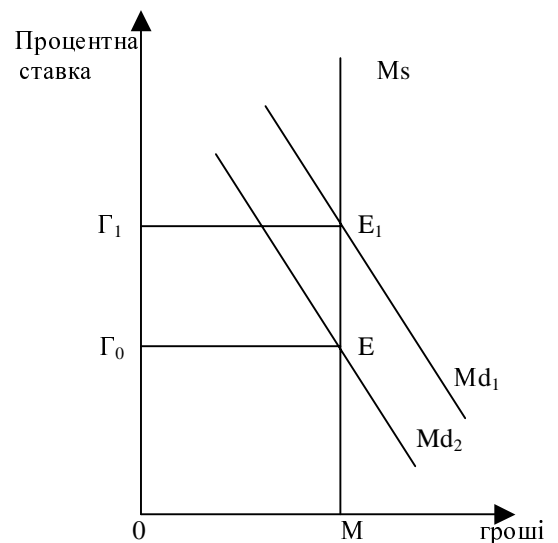
Вплив монетарної політики веде до переміщення лінії M_s пропозиції грошей ліворуч означає, що за існуючої ставки r_0 , запас грошей не забезпечує потреби суб'єктів ринку в грошах. Менша пропозиція грошей спричинила надлишковий попит на гроші. Суб'єкти ринку починають продавати свої активи і збільшувати запас грошей. Процентні ставки зростають доти, доки не досягнеться нова рівновага у точці E_1 за нової вищої процентної ставки.

Послаблення монетарної політики або зменшення попиту на гроші призводить до протилежних результатів.

Зміни у монетарній політиці

Зміна попиту і пропозиції

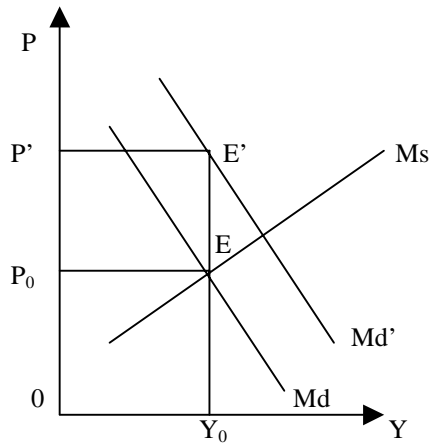

Лінія сукупного попиту M_d показує рівень випуску продукції і доходів, за яких видатки дорівнюють доходам, а грошовий ринок знаходиться в стані рівноваги. Лінія сукупної пропозиції M_s показує, який обсяг продукції господарські агенти готові запропонувати на ринку на кожному рівні цін. Отож, стан рівноваги на ринку буде знаходитися на перетині ліній M_d та M_s у точці E . У разі рівноважного рівня ціни P_0 попит відповідає обсягу продукції Y_0 , який господарські агенти готові реалізувати на ринку.

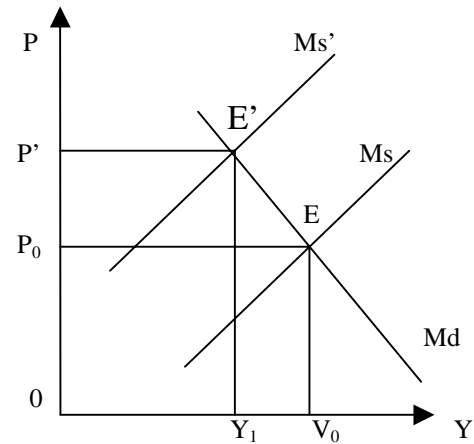
Якщо лінія сукупного попиту M_d' стрімко підніметься вгору, то це призведе до "інфляції попиту".

Лінія сукупної пропозиції під впливом зростаючих витрат зміщується вліво і вгору – із положення M_s в положення M_s' . Зростання витрат виробництва приводить до утворення нової точки короткострокової рівноваги E' . Рівень цін зростає з P_0 до P_0' , а реальний випуск продукції зменшується з Y_0 до Y_1 . Негативні зміни у сфері пропозиції викликають спад виробництва і зростання цін. Такий варіант називається "інфляцією витрат".

Зростання грошової маси

Негативний “шок” пропозиції

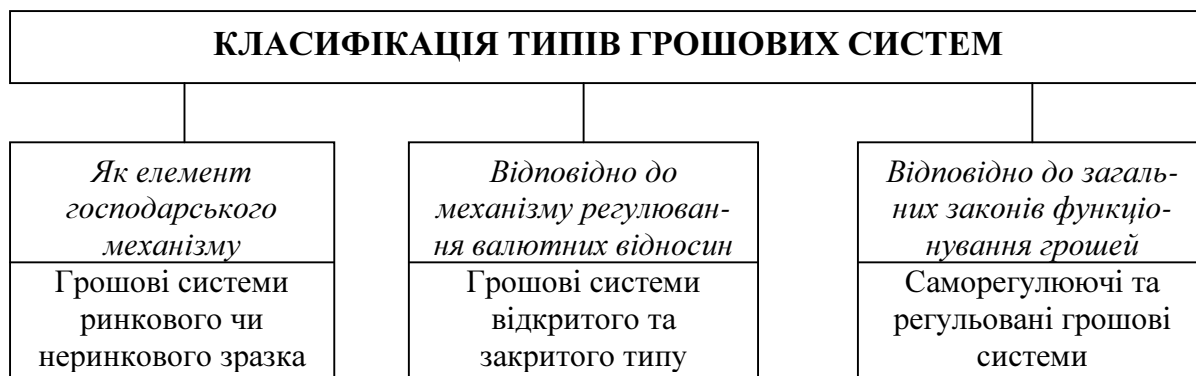
Тема: Грошові системи

Грошові системи – це встановлена державою форма організації грошового обороту в країні.

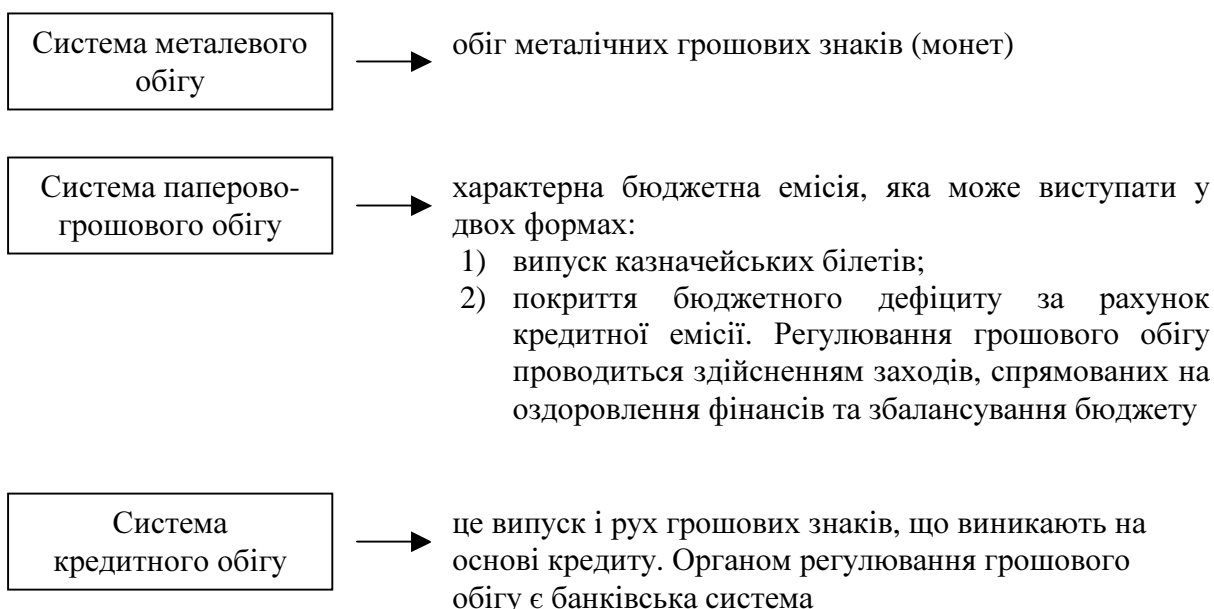
ЕЛЕМЕНТИ ГРОШОВОЇ СИСТЕМИ

Грошова одиниця	→ Встановлений у законодавчому порядку грошовий знак. Вона служить для вимірювання цін товарів та послуг. Грошова одиниця встановлюється законодавством країни з урахуванням соціально-економічних та історичних закономірностей її розвитку.
Масштаб цін	→ Законодавча фіксація вагової кількості монетарного металу (золота чи срібла), що закріплюється державою за певною грошовою одиницею. Коли вперше розпочалося карбування монет, масштаб цін збігався з їх ваговим вмістом. З повним припиненням конвертації паперових грошей у монетарний товар – золото, із завершенням його демонетизації необхідність фіксації державою масштабу цін відпала.
Емісійна система	→ Паперова грошова одиниця уособлює представницьку вартість загальної маси товарів та послуг, що знаходяться в обігу Установи, що здійснюються випуск грошей і цінних паперів та визначають порядок емісії. Регулюється емісія внутрішнім законодавством країни з урахуванням економічного і валютного стану.
Форми грошей	→ Матеріалізована в певному типі загального еквівалента мінова вартість, яка забезпечує стабільність обігу товарів і є стабільним платіжним засобом у готівковому обігу. Форми грошей визначаються відповідними юридичними актами. До них відносяться: банківські білети, казначейські білети та розмінні монети. Суттєва відмінність видів грошових знаків у механізмі їх емісії. Випуск <i>банкнот</i> зумовлює кредитна емісія центрального банку. Банківські білети надходять у сферу обігу в зв'язку з видачею кредиту, його погашення зумовлює вилучення грошових знаків з обігу. <i>Казначейські білети</i> випускаються в обіг під час бюджетної емісії, яка проводиться міністерством фінансів (казначейством). <i>Монета</i> – злиток

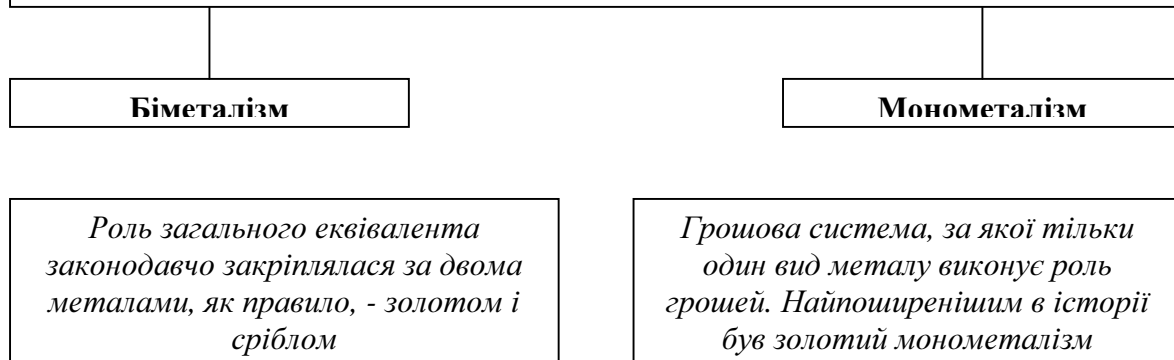
Тип грошової системи визначається змістом її елементів та їх взаємодією, які обумовлюють тенденції розвитку та закономірності функціонування грошової системи.

ЕВОЛЮЦІЯ ГРОШОВИХ СИСТЕМ

ФОРМИ МЕТАЛЕВОГО ОБІГУ

Різновиди біметалізму

- *система паралельної валюти*, за якої співвідношення між золотими і срібними монетами встановлюється стихійно на ринковій основі;
- *система подвійної валюти*, коли таке співвідношення визначається державою;
- *система “кульгаючої” валюти*, за якої один із видів монет карбується в закритому порядку

Різновиди монометалізму

- *золотомонетний стандарт* передбачав безпосередній обіг золотих монет, а також вільний обмін грошових знаків (банкнот) на золото;
- *золотозлитковий стандарт*, за яким монети в обіг не випускались, але забезпечувався обмін банкнот на стандартні золоті злитки;
- *золотодев'язний стандарт*, за якого національні грошові одиниці обмінювалися на іноземну валюту (девізи), розмінну на золото

Сучасна грошова система України – це грошова система ринкового зразка.

Державне регулювання грошової сфери як головне призначення грошової системи.

Регулювання грошового обігу – сукупність заходів, які проводяться в галузі грошового обігу з метою забезпечення його сталості, стимулювання інфляції, гнучкого забезпечення грошима потреб сфери обігу; є складовою частиною грошово-кредитної політики держави.

Інструменти прямого та опосередкованого впливу на основні параметри грошового обігу

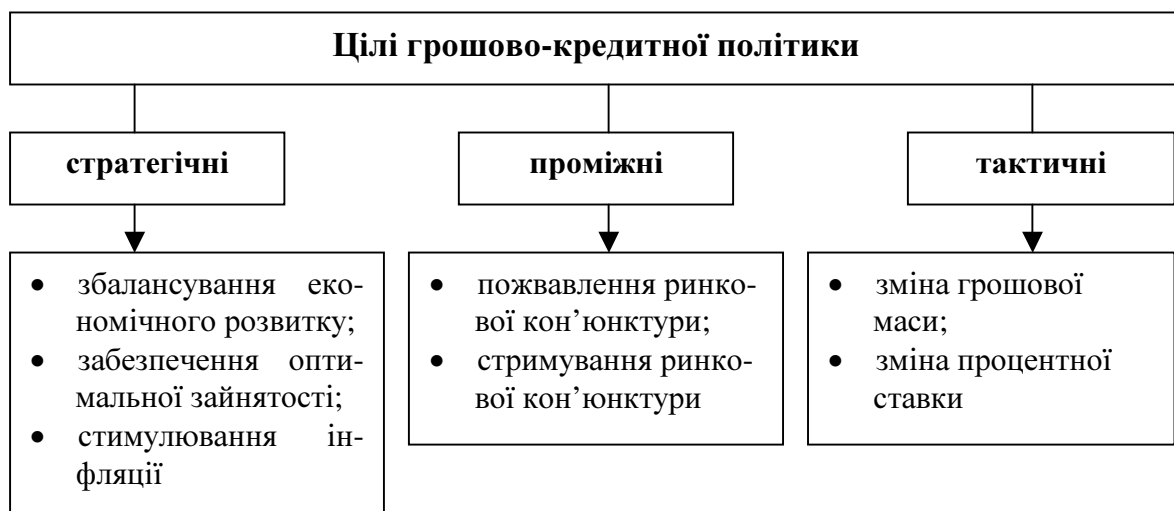
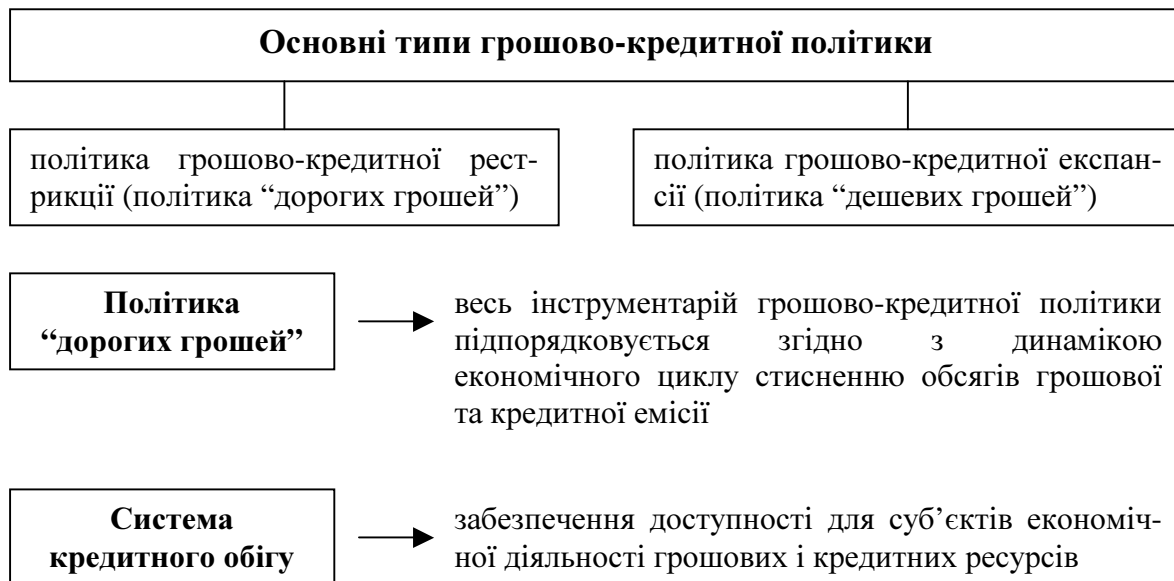
Прямі

- механізми готівкової емісії;
- встановлення межі кредиту центрального банку, що надається урядові та банківським установам;
- пряме регулювання позикових операцій банків, визначення маржі, межі на вартість кредитних ресурсів, що виділяються згідно з пріоритетами макроекономічної політики для фінансування окремих галузей економіки, обмеження споживчого кредиту

Опосередковані

- здійснення операцій на відкритому ринку;
- регулювання норм банківських резервів;
- регулювання облікової ставки відсотка на позики, що надаються центральним банком

Грошово-кредитна політика – це сукупність заходів у сфері грошового обігу і кредитних відносин, які проводить держава.

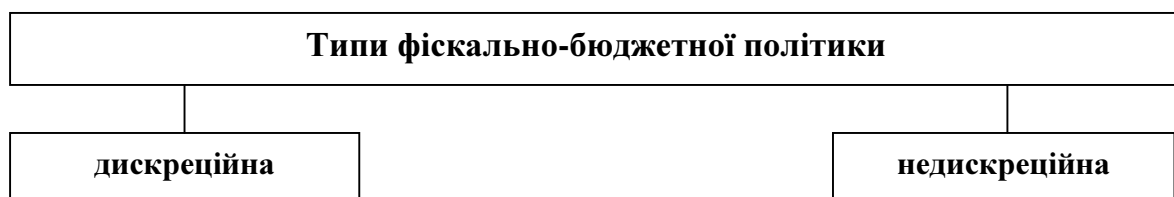

Для того, щоб грошово-кредитна політика була результативною, її потрібно тісно узгоджувати із фіскально-бюджетною політикою.

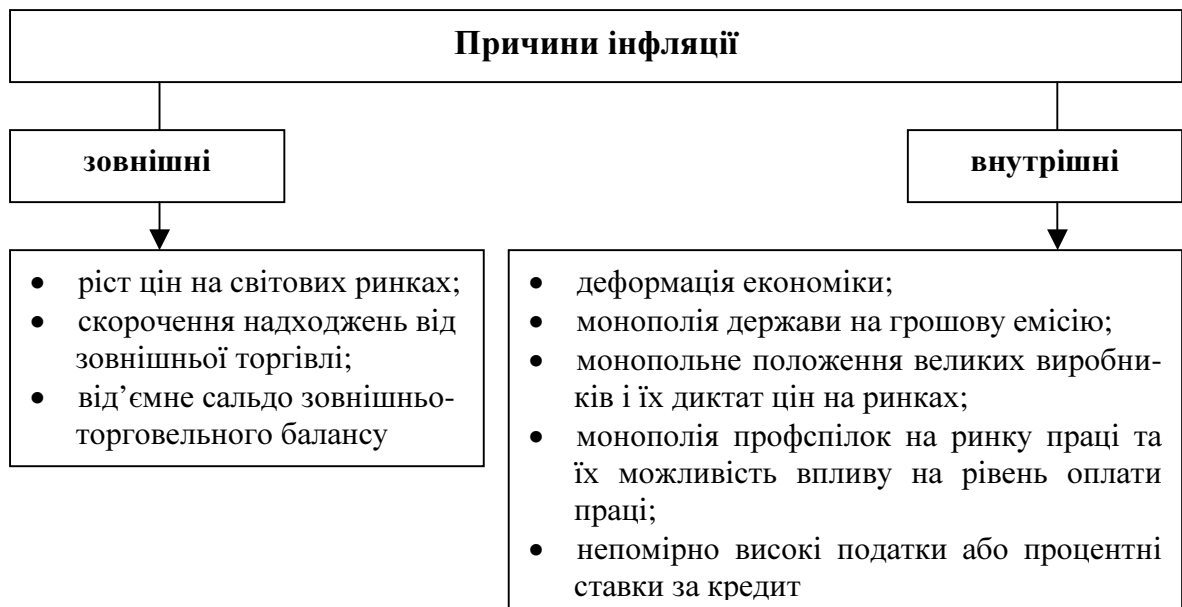
Фіскально-бюджетна політика – це сукупність заходів держави у сфері оподаткування та державних витрат.

Основні функції фіскально-бюджетної політики:

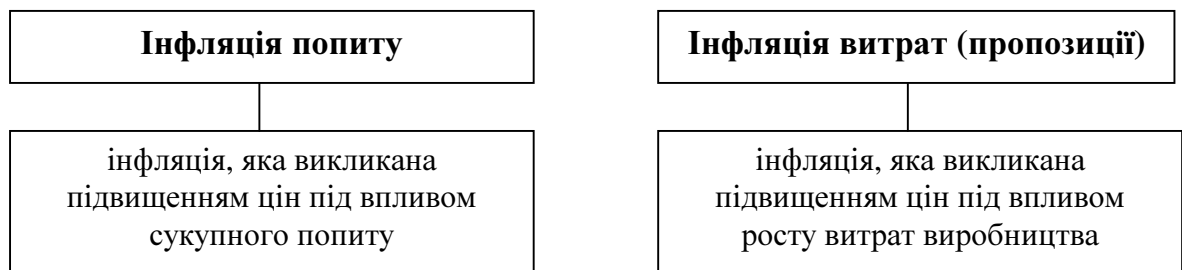
- 1) вплив на стан господарської кон’юнктури;
- 2) перерозподіл національного доходу;
- 3) нагромадження необхідних ресурсів для фінансування соціальних програм.

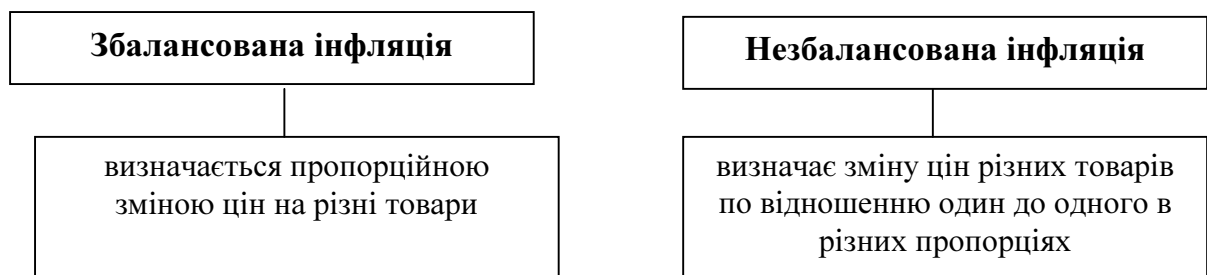
Інфляція – процес знецінення грошей, котрий проявляється як постійне підвищення загального рівня цін у результаті перевантаження сфери обігу грошовою масою, не забезпеченою матеріальними цінностями.

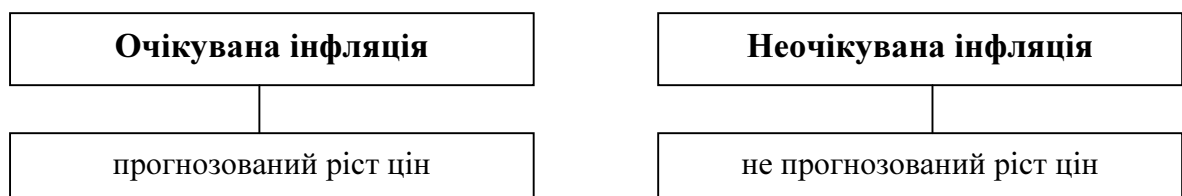
Результатом підвищення попиту над пропозицією є інфляція попиту. Відставання пропозиції від попиту викликає інфляцію витрат.

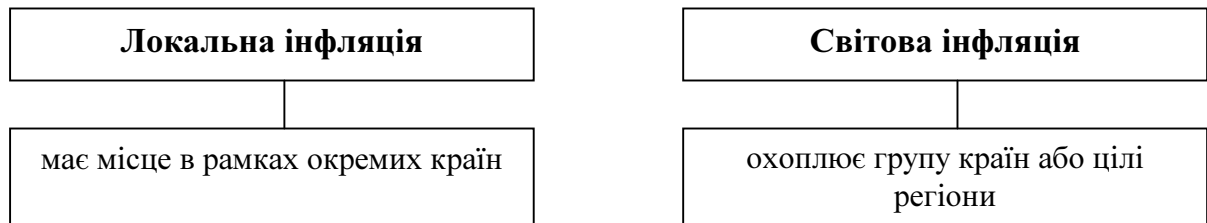
У залежності від росту цін за товарними групами прийнято виділяти збалансовану і незбалансовану інфляцію.

В залежності від ступеня передбачення інфляція поділяється на очікувану і неочікувану.

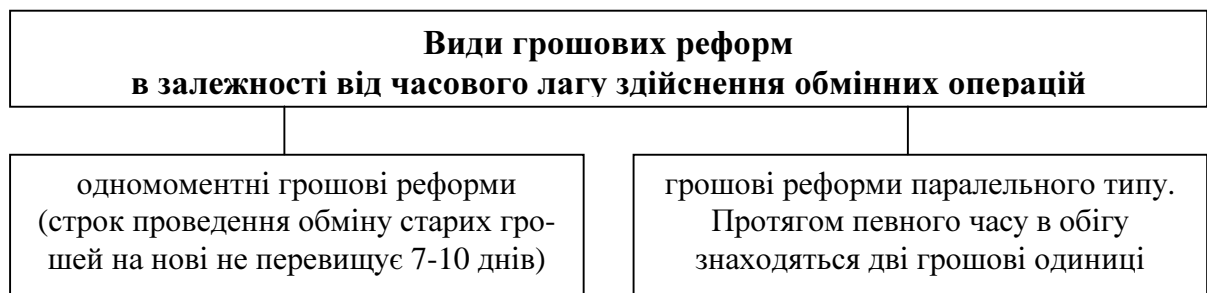
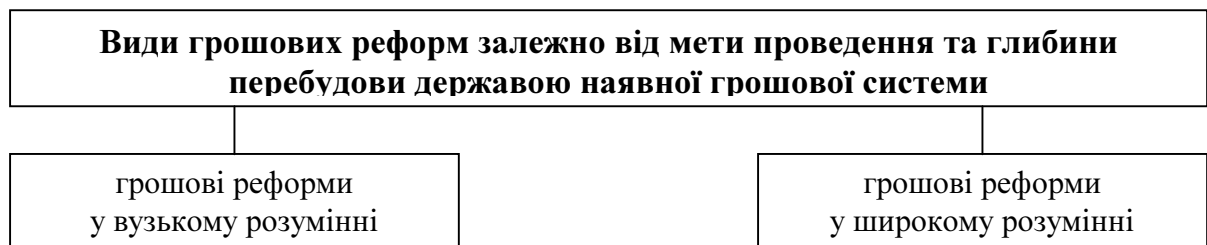
Залежно від розповсюдження інфляційних процесів прийнято виділяти локальну і світову інфляцію.

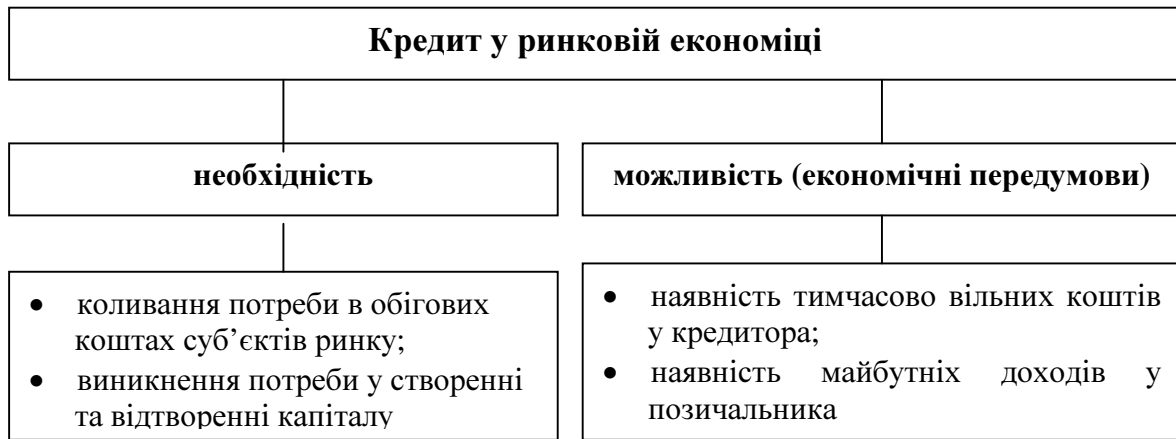
Тема: Інфляція. Грошові реформи

Грошові реформи – це повна або часткова структурна перебудова державою наявної в країні грошової реформи.

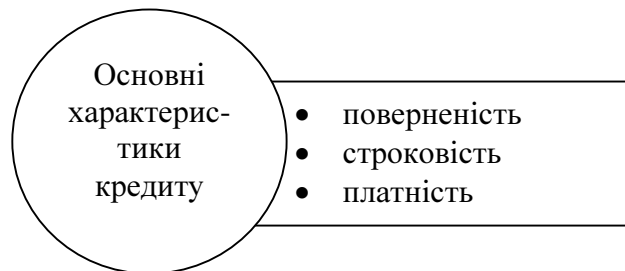
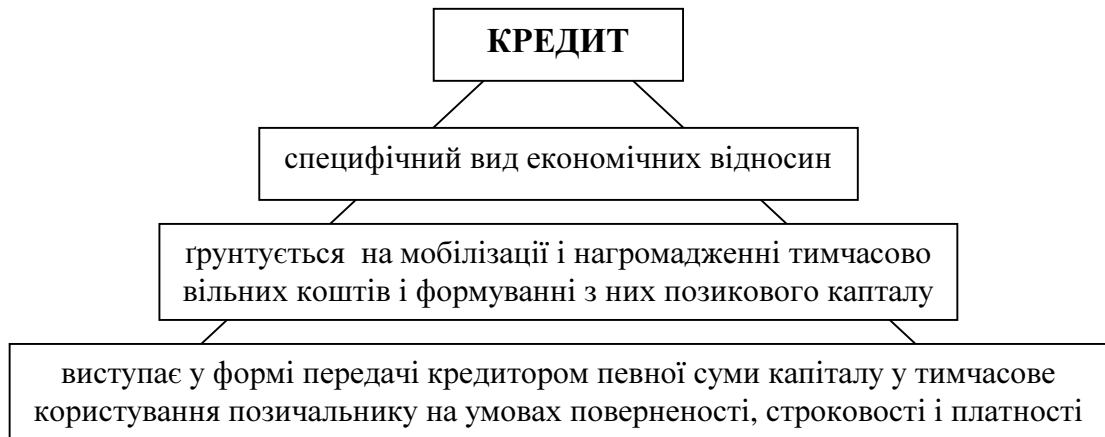
Головною функцією грошової реформи є стабілізація грошового обігу.

Тема: Необхідність і сутність кредиту

Кредит – це економічні відносини між суб'єктами ринку з приводу перерозподілу вартості на засадах поверненості, строковості і платності.

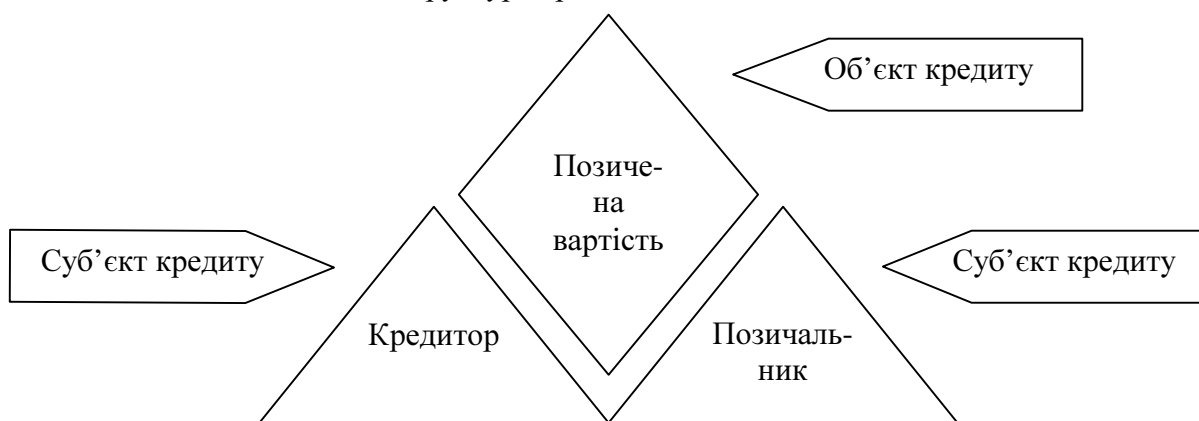
Суб'єкти та об'єкти кредиту

Суб'єкти:

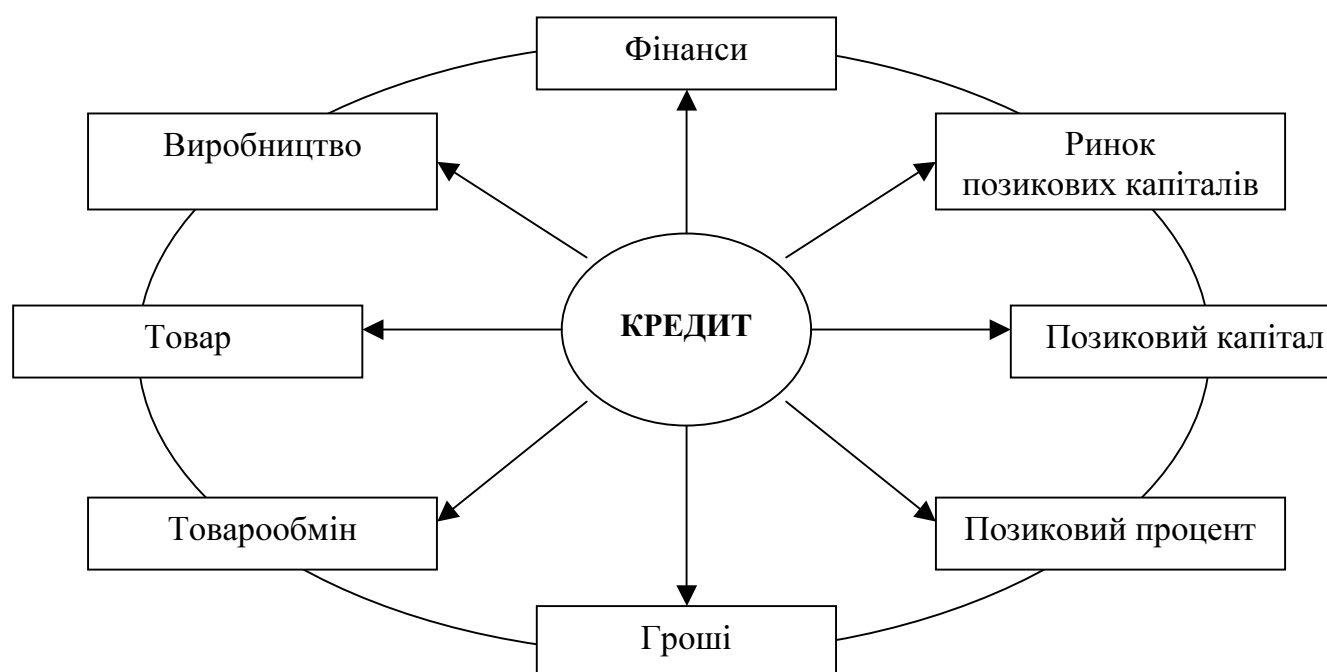
- **кредитор** – сторона, що передає вартість у грошовій формі чи натуральній формі іншому суб'єктами ринку на засадах поверненості, строковості і платності;
- **позичальник** – сторона, що одержує позику.

Об'єкти – гроші чи матеріальні цінності, щодо яких укладається кредитна угода.

Структура кредитних відносин

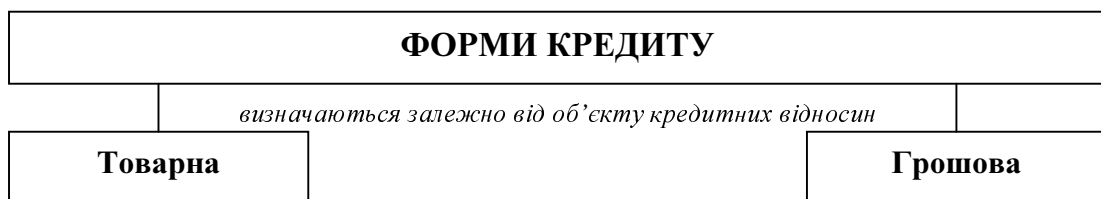

Зв'язок кредиту з іншими економічними категоріями

ОСОБЛИВОСТІ КРЕДИТУ, ЩО ВІДРІЗНЯЮТЬ ЙОГО ВІД ІНШИХ ЕКОНОМІЧНИХ КАТЕГОРІЙ

- при наданні кредиту позичальник лише реалізує право тимчасового користування наданими коштами чи цінностями (об'єкт кредиту залишається у власності кредитора);
- суб'єкти кредиту можуть по чергову виступати як у ролі кредитора, так і у ролі позичальника;
- позичальник зобов'язаний пред'явити кредитору економічні та юридичні гарантії повернення боргу;
- повернення кредиту здійснюється позичальником, а у виключних випадках – третьою особою – гарантом, якщо позичальник неспроможний сам це зробити;
- конкретний термін повернення кредиту залежить від двох обставин: 1) особливостей кругообігу коштів у позичальника (на який термін необхідні кошти і коли він зможе погасити позику) та 2) можливостей кредитора щодо терміну, на який він може надати кредит;
- характерною рисою кредиту є сплата процентів за користування ним. Формула руху позичкового капіталу в ринковій економіці має вигляд Г-Г. При цьому слід зауважити, що вартість зростає не в сфері обігу, а в сфері виробництва Г-Т...В-Т'-Г';
- кредитні відносини реалізуються тоді, коли збігаються інтереси кредитора і позичальника відносно конкретних параметрів позики, в першу чергу її цільового призначення, забезпечення, терміну кредитування та величини позикового процента

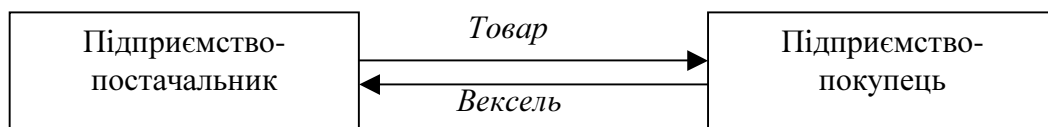

**За суб'єктами кредитних відносин
виділяють такі види кредиту:**

комерційний	— надається одним товаровиробником іншому у вигляді продажу товарів на виплат (з відтермінуванням платежу) і, як правило, оформляється векселем
банківський	— надається банками, як правило, у грошовій формі; банки можуть виступати не тільки кредиторами, але й позичальниками
державний	— надається юридичними та фізичними особами державі (в особі центральних та місцевих органів влади); традиційна форма цього кредиту – випуск державних позик
міжнародний	— надаються позичкові капітали одних країн іншим у тимчасове користування на засадах поверненості, строковості, платності. Суб'єктами міжнародного кредиту виступають банки, фірми, держави, міжнародні валютно-кредитні організації
споживчий	— надається підприємствами торгівлі й сервісних послуг у вигляді товарів і послуг, що продаються у кредит. Споживчий кредит реалізується через використання різноманітних форм комерційного та банківського кредиту

Комерційний кредит

Комерційний кредит надається одним підприємством іншому у вигляді відстрочки платежу за продані товари, виконані роботи, надані послуги. Оформлюється за допомогою векселя:

Класифікація державних позик

Державні позики поділяються в залежності від:

того, хто виступає в ролі позичальника

- централізовані (позичальник – Мінфін)
- децентралізовані (позичальник – місцеві органи влади)

місця одержання

- внутрішні
- зовнішні

від строку погашення

- короткотермінові (до 1 року)
- середньотермінові (від 1 до 5 років)
- довготермінові (понад 5 років)

порядку оформлення кредитних відносин

- облігаційні (розміщення державних облігацій)
- безоблігаційних (розміщуються під інші цінні папери, або шляхом прямого одержання кредитування НБУ Мінфіна)

ВИДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУ

за призначенням

- на виробничі цілі (юридичним особам під заставу основних засобів та обігових коштів)
- споживчий кредит (фізичним особам)

за строками користування

- короткострокові (до 1 року)
- середньострокові (до 3 років)
- довгострокові (понад 3 роки)

за забезпеченням

- забезпечені заставою (майном, майновими правами, цінними паперами)
- гарантовані (банками, фінансами чи майном третьої особи)
- з іншим забезпеченням (поручительство, свідоцтво страхової організації)
- незабезпечені (бланкові)

за ступенем ризику

- стандартні
- нестандартні
- сумнівні
- небезпечні
- безнадійні

за методами надання

- у разовому випадку
- відповідно до відкритої кредитної лінії
- гарантійні (із заздалегідь обумовленою датою надання; за потребою)

за строками погашення

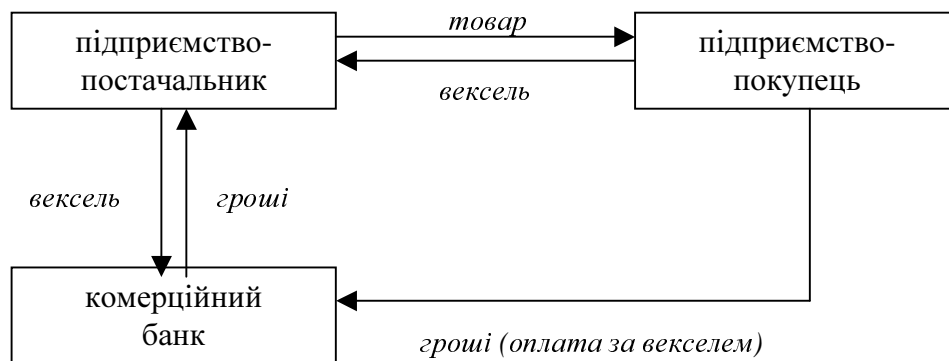
- водночас
- на виплату
- довгостроково (за вимогою кредитора або за заявою позичальника)
- з регресією платежів
- після закінчення обумовленого періоду (місяця, кварталу)

Банківський кредит

Прямий

Непрямий

Прикладом непрямого банківського кредиту є операція “облік векселів”

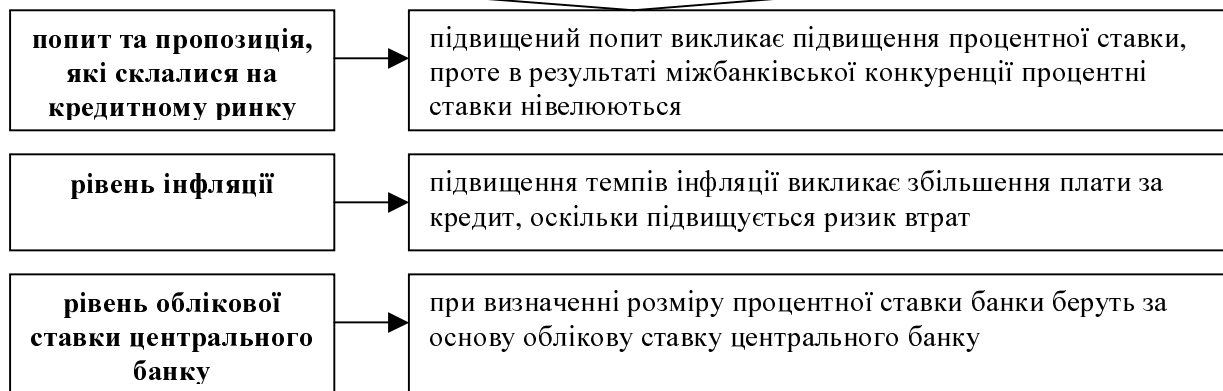
Показниками, що кількісно характеризує плату за кредит, є норма процента або процентна ставка.

Норма процента залежить від величини норми прибутку

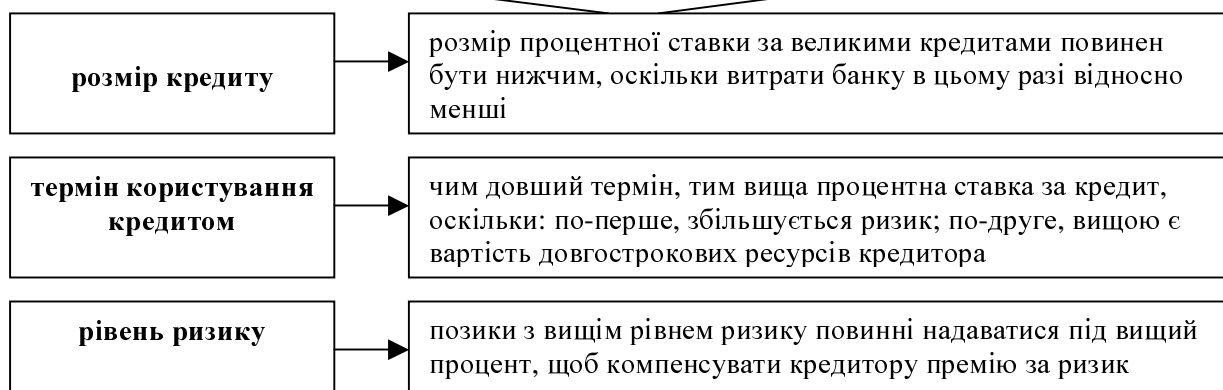
Середня норма прибутку є максимальною межею норми процента. Мінімальну межу норми процента точно визначити неможливо, але вона повинна покривати витрати кредитора, пов'язані з даною операцією, і приносити йому хоча б мінімальний дохід.

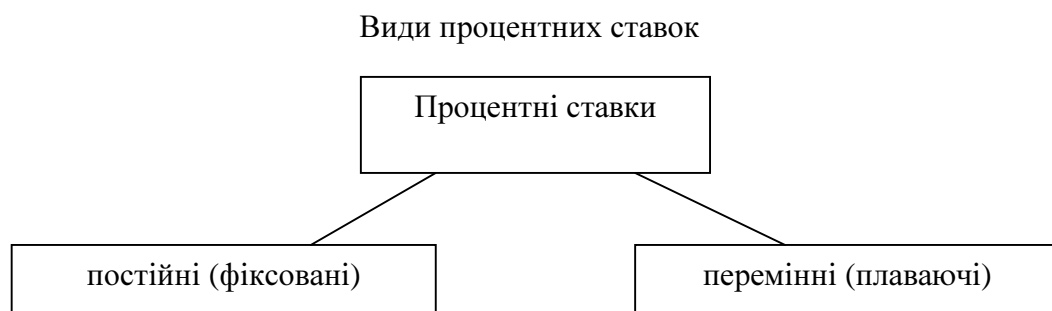
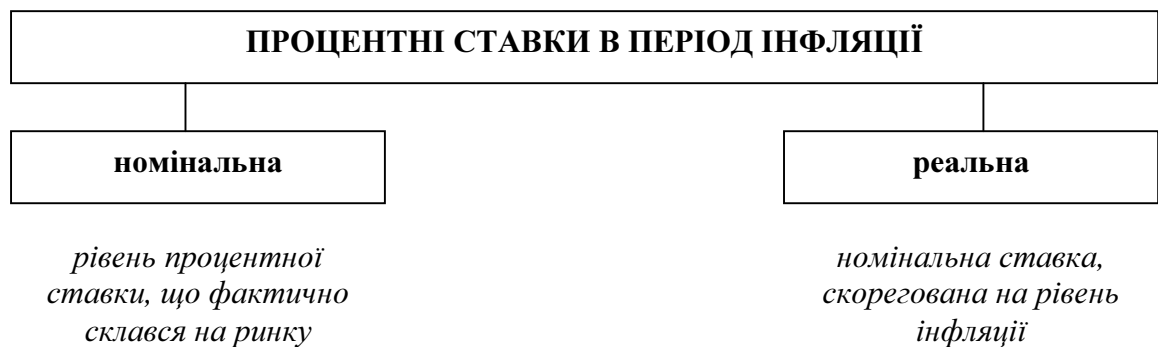
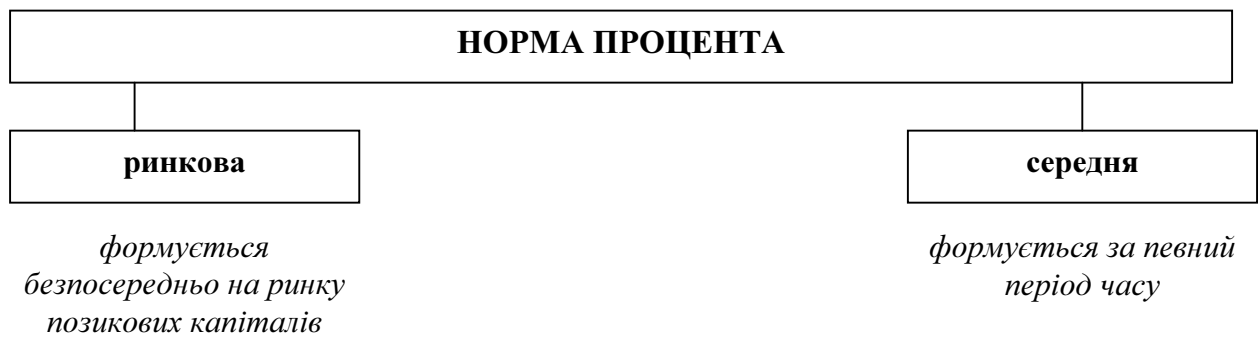
ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА РОЗМІР ПРОЦЕНТНОЇ СТАВКИ ЗА КРЕДИТ

Макроекономічні

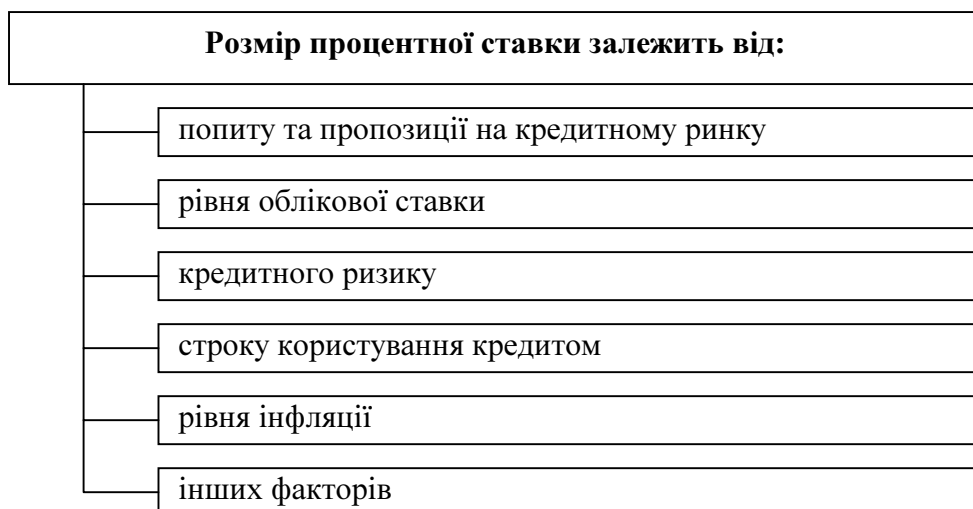
Мікроекономічні

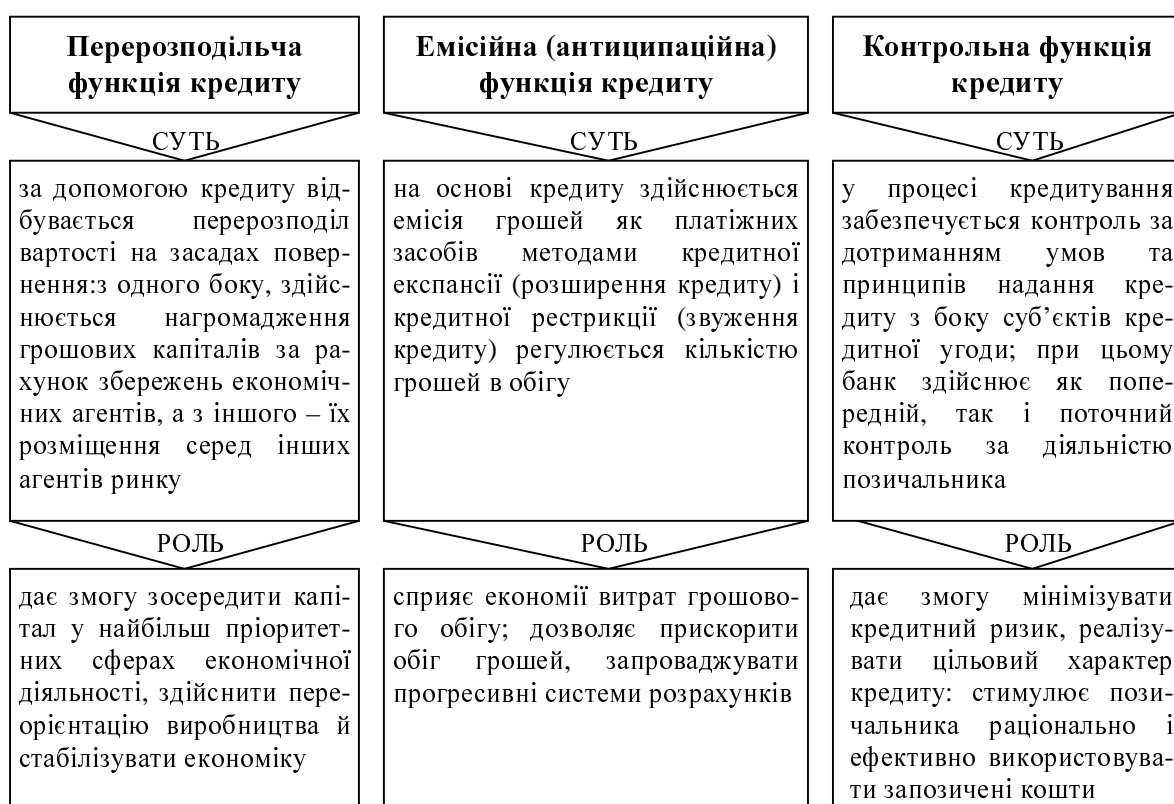

Процент за кредит відображає ефективність використання кредиту і виступає у вигляді процентної ставки (норми проценту).

$$\% = \frac{\text{річний_дохід_на_позичковий_капітал}}{\text{сума_наданого_кредиту}} * 100.$$

Функція – це специфічний прояв суті кредиту, що відображає лише окремі її ознаки, які відрізняють кредит від інших економічних категорій.

Тема: Кредитна система

Кредитна система – це:		
<i>перший підхід</i>	<i>другий підхід</i>	
сукупність кредитних відносин та інститутів, які реалізують ці відносини	сукупність банків та спеціалізованих кредитно-фінансових інститутів, які здійснюють мобілізацію грошових ресурсів і надають їх у позики	

№ п/п	Типи кредитних відносин	Інститути, які опосередковують кредитні відносини, виступаючи як кредитор чи як боржник або одночасно у ролі і кредитора і боржника
1	Між банками та підприємствами	комерційні банки
2	Між банками та державою	центральні банки
3	Між підприємствами, організаціями та товариствами	комерційні банки, парабанківські установи
4	Між банками та населенням	спеціалізовані банки
5	Між підприємствами, організаціями, товариствами та населенням	парабанківські установи
6	Між фізичними особами	каси взаємодопомоги, кредитні спілки
7	Зовнішньоекономічні кредитні відносини	спеціалізовані банки

Кредитна система країн з розвинуеною ринковою економікою

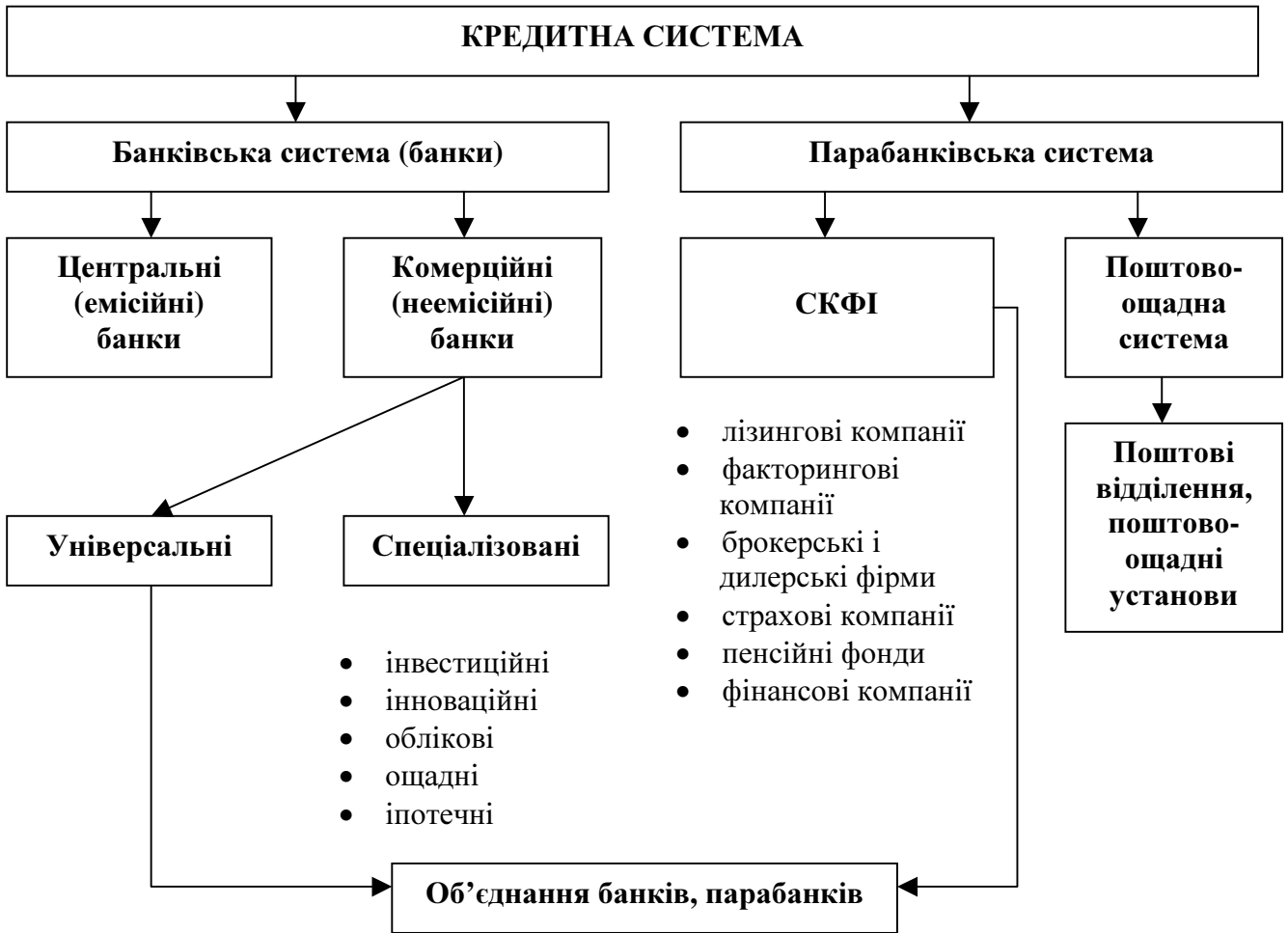
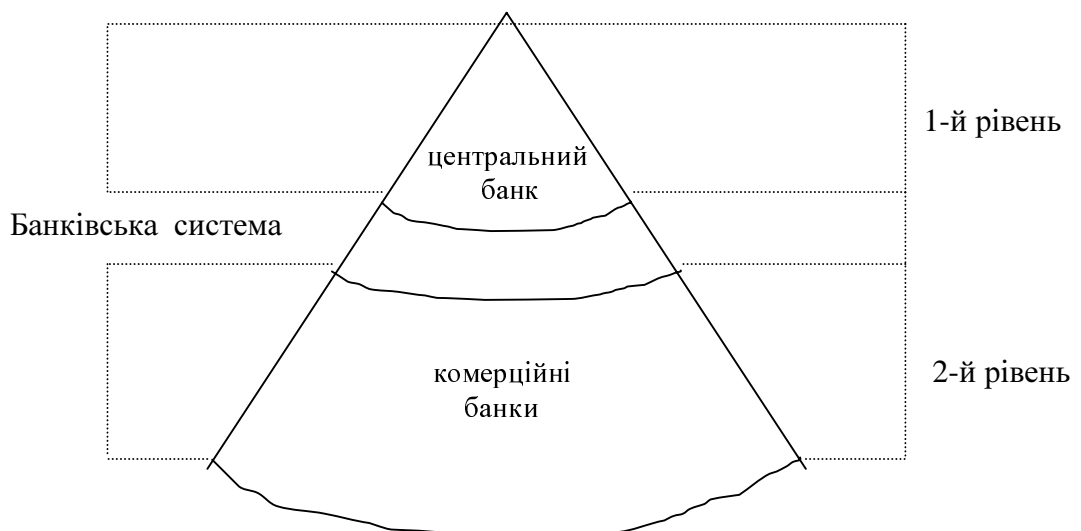
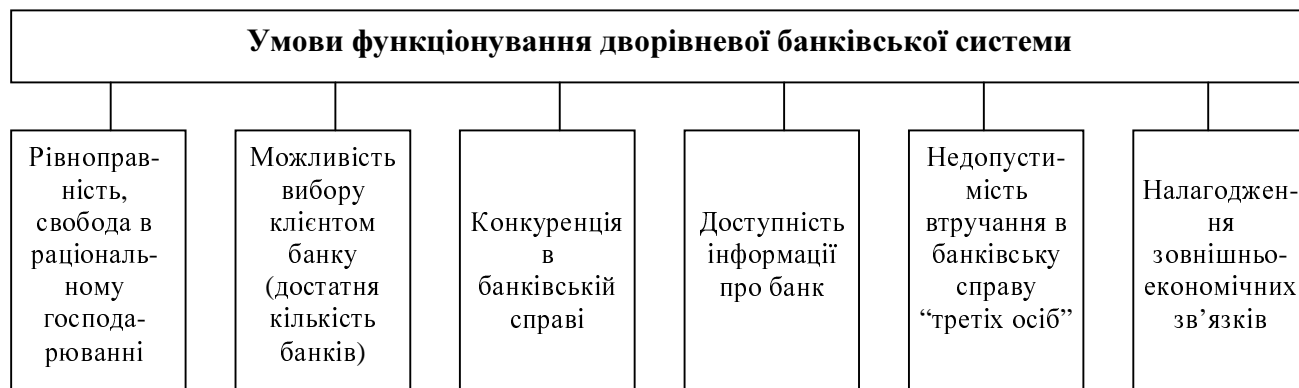

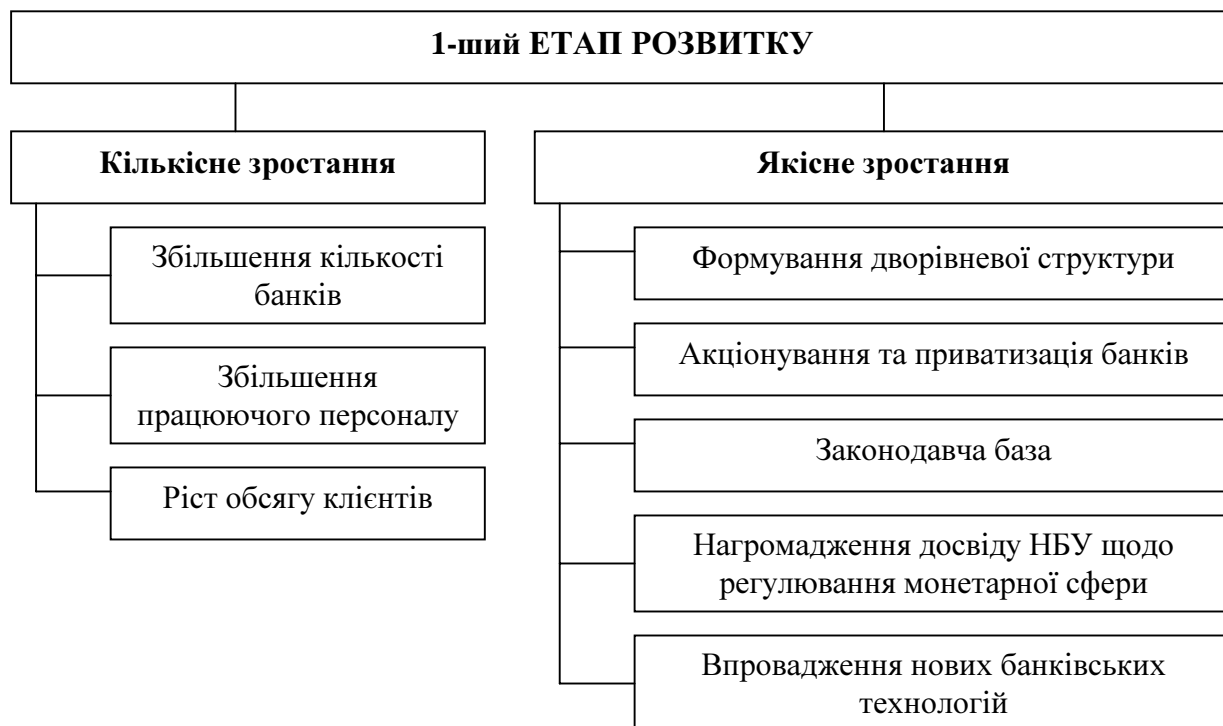
Схема побудови банківської системи

Умови функціонування дворівневої банківської системи

Становлення та розвиток банківської системи України

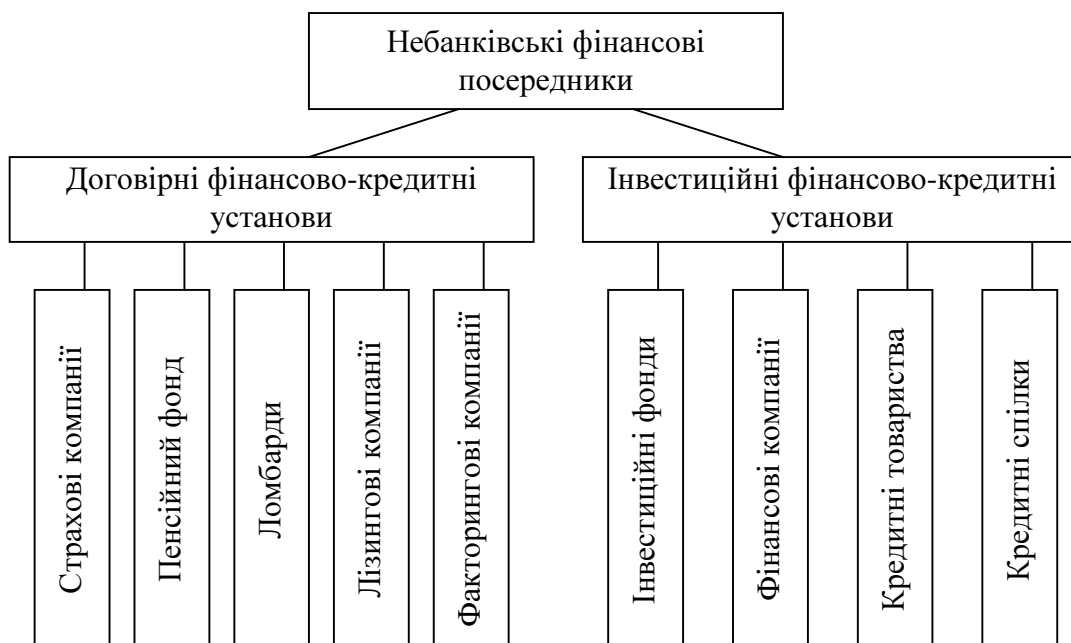
Середовище, в якому розвивається банківський бізнес

Мета	Обмеження
Відновлення довіри вкладників і захист їх інтересів Недопущення термінового розпродажу активів Недопущення небажаних коливань в обсягу грошової маси Обмеження інвестиційних ризиків Захист стійких банків і платоспроможних кредиторів	Законодавство Обмеженість бюджетних коштів Незбалансованість зовнішніх платежів і труднощі у залученні зовнішніх кредиторів Політичні інтереси при розподілі збитків Інтереси суспільства з точки зору зайнятості

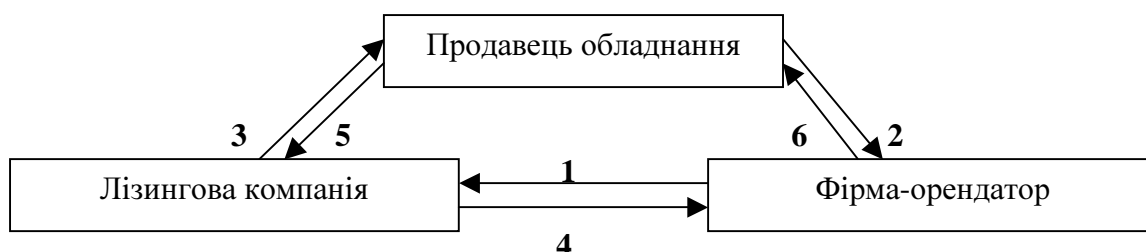
Середовище, в якому розвивається банківський бізнес

Термінові заходи	Довгострокові дії	Заходи щодо розв'язання ситуації з окремими банками	Заходи щодо підтримки боржника
Фінансова підтримка Гарантії на вклади Розкриття інформації Втручання НБУ в управління слабкими банками	Нова інституційна структура Нове законодавство Посилення нагляду Зміна структури банку	Ліквідація Злиття Продаж Зміна структури капіталу	Перегляд строків повернення боргу Субсидії і допомога дебіторам, які мають борг в іноземній валюті Від'ємні реальні процентні ставки

Класифікація небанківських фінансово-кредитних установ

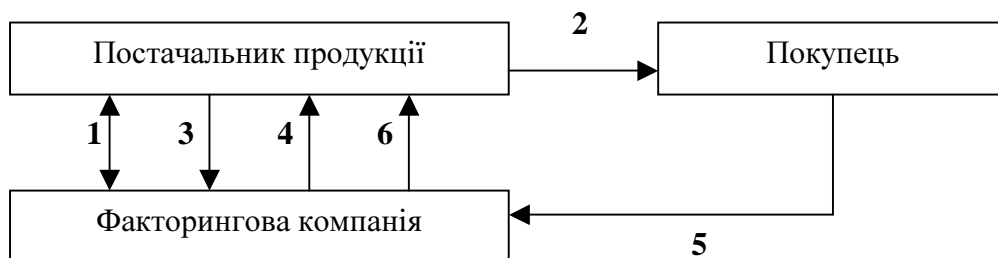
Лізингова операція

- 1 Фірма, яка бажає орендувати майно з використанням лізингу, знаходить продавця необхідного обладнання.
- 2 Укладання договору оренди (лізингу) між фірмою-орендарем та лізинговою компанією.
- 3 Укладання договору купівлі-продажу обладнання між продавцем обладнання та лізинговою компанією.

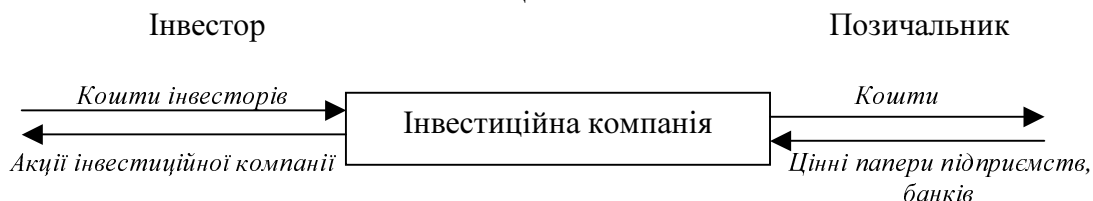
- 4 **Постачальник обладнання продавцем фірмі-орендарю.**
- 5 Лізингова компанія сплачує вартість обладнання його постачальнику і стає власником цього обладнання.
- 6 Фірма-орендар сплачує орендні платежі протягом всього періоду користування обладнанням.

Факторингова операція

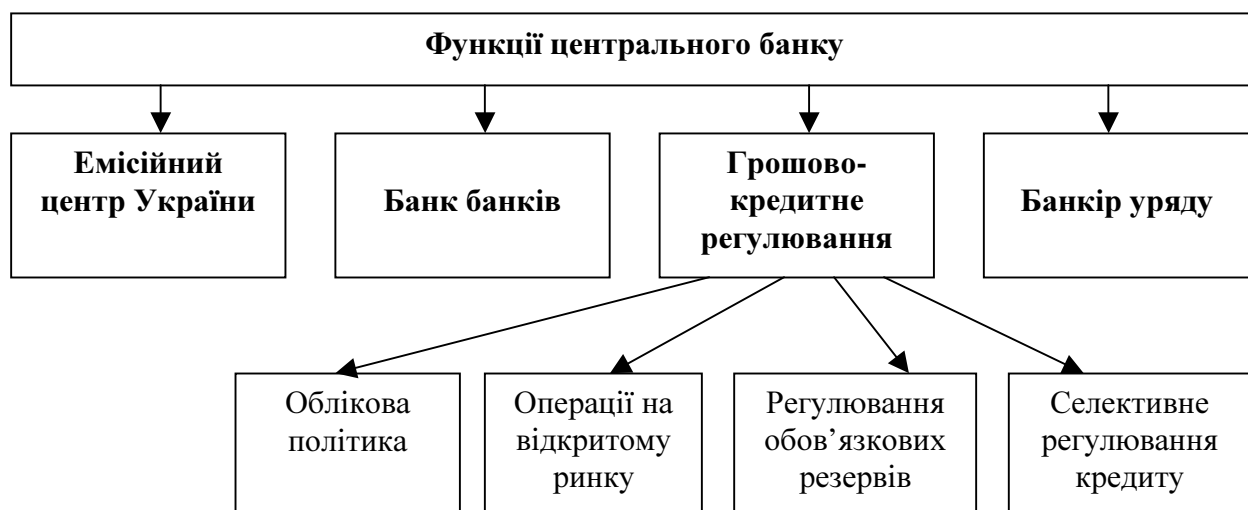

- 1 Підприємство-постачальник укладає договір про факторинг обслуговування з факторинговою компанією.
- 2 Постачальник продукції відвантажує обладнання.
- 3 Передає документи на це обладнання (рахунки-фактури) факторинговій компанії.
- 4 Факторингова компанія протягом 2-3 днів оплачує 70-90 % вартості рахунка.
- 5 Покупець здійснює оплату купленої продукції факторинговій компанії.
- 6 Факторингова компанія повертає підприємству-постачальнику залишені 10-30 % вартості рахунка мінус оплата за факторингове обслуговування.

Інвестиційна компанія

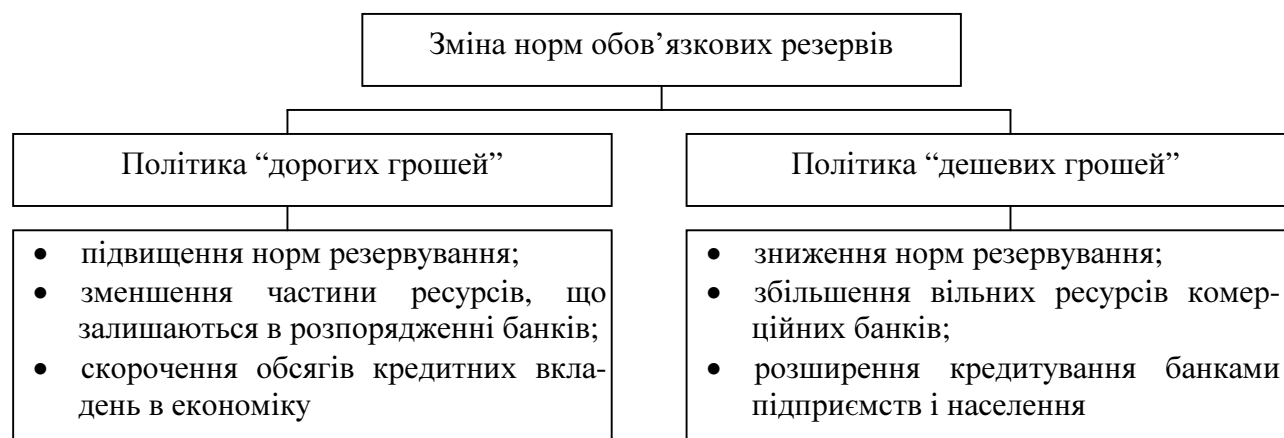
Функції центральних банків

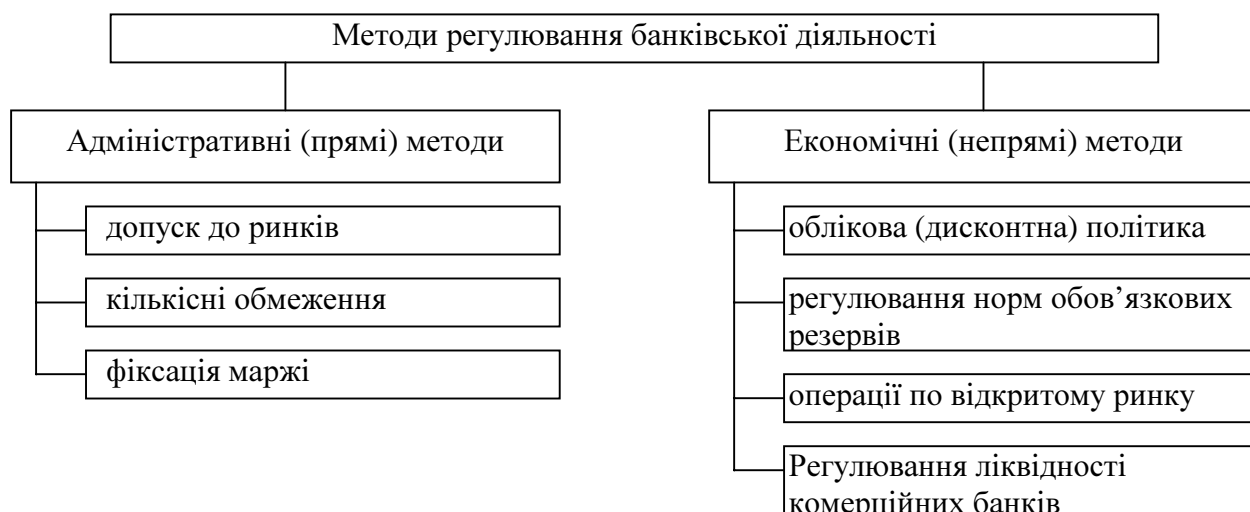
Механізм операції центрального банку на відкритому ринку

Механізм дії норм обов'язкових резервів

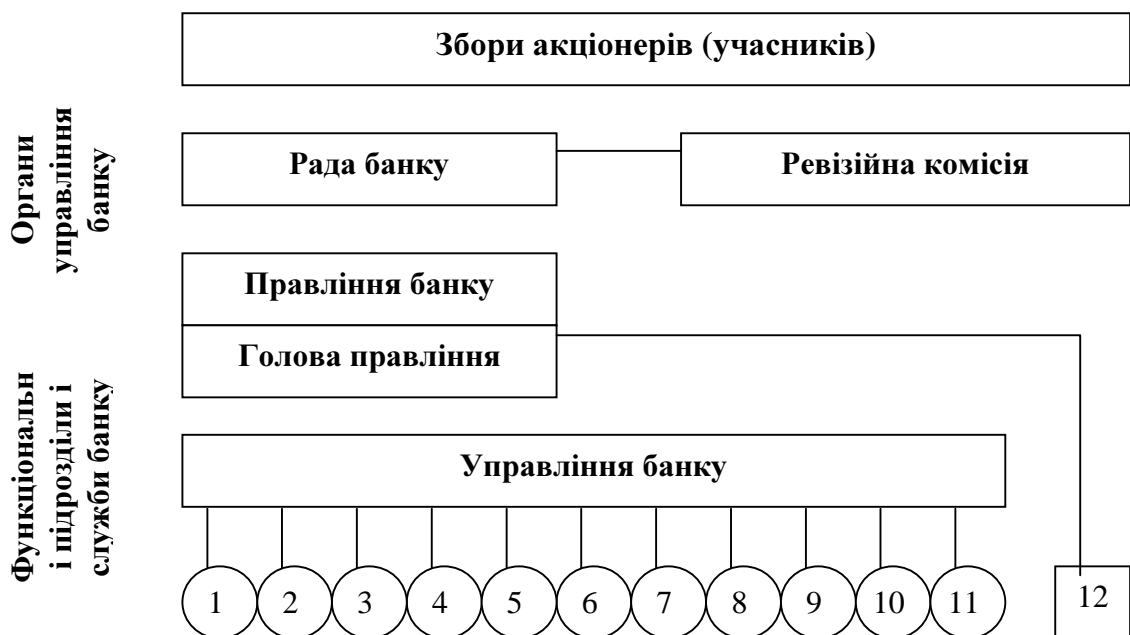
Методи регулювання діяльності комерційних банків

Дозвіл на створення комерційного банку дає центральний банк шляхом реєстрації на підставі таких документів:

Типова структура універсального комерційного банку

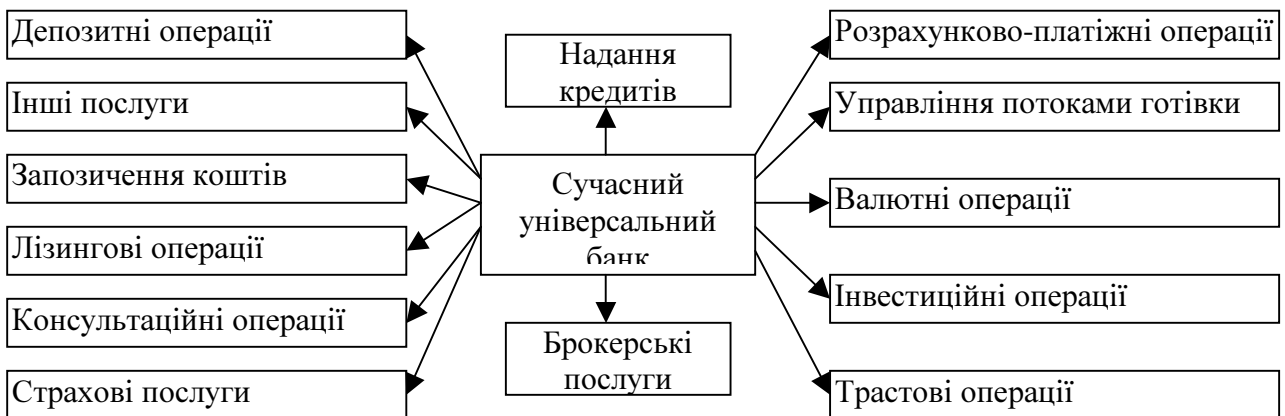
- 1 Управління прогнозування діяльності банку.
- 2 Управління маркетингу, розвитку банку і зв'язків з клієнтурою.
- 3 Кредитне управління.
- 4 Валютне управління.
- 5 Управління депозитних та вкладних операцій.
- 6 Управління цінних паперів, інвестиційної та біржової діяльності.
- 7 Управління грошового обігу та розрахунково-касового обслуговування.
- 8 Управління посередницьких операцій.
- 9 Управління філіями банку.
- 10 Управління аналізу і статистики.
- 11 Управління автоматизації банківських технологій, інформаційно-комунікаційних систем.
- 12 Служби банку (відділ кадрів, бухгалтерія, юридичний відділ, адміністративно-господарський відділ).

Класифікація комерційних банків

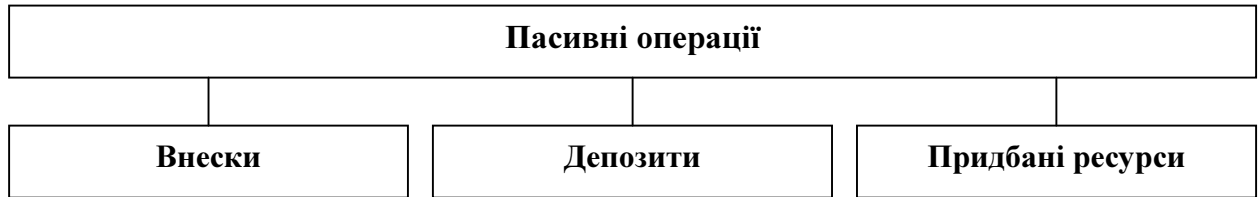
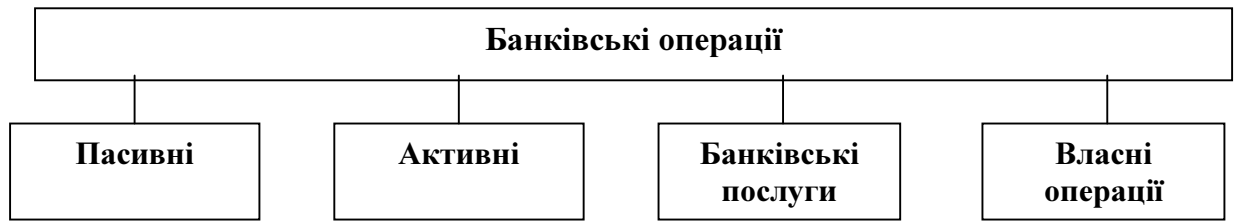
Залежно від кола здійснюваних операцій	За формами власності	За організаційно-правовою формою діяльності	За територією діяльності	За приналежністю до країн	За розміром статного капіталу
--	----------------------	---	--------------------------	---------------------------	-------------------------------

• універсальні • спеціалізовані	• державні • приватні • кооперативні • змішані	• пайові • акціонерні товариства	• регіональні • міжрегіональні • загальнонаціональні • міжнародні	• національні • іноземні • спільні	• малі • середні • крупні

Основні види операцій та послуг сучасного універсального кредитного банку

Банківські операції – це операції, спрямовані на вирішення завдань банків і, як правило, пов'язані з рухом особливого товару – грошей.

- до запитання
- термінові
- заощаджувані

- до запитання
- термінові

- міжбанківські послуги
- емісія цінних паперів

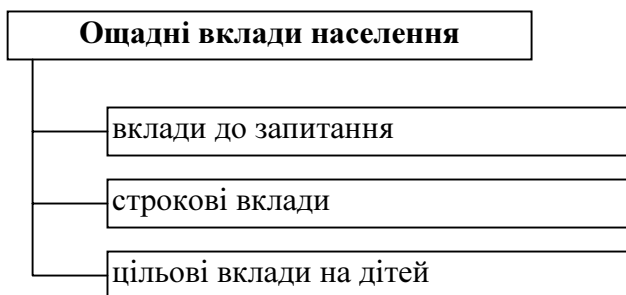

* Цінні папери як вид депозитів являють собою цінні папери, що передані клієнтам в банк для зберігання або для забезпечення кредиту.

Класифікація строкових депозитів

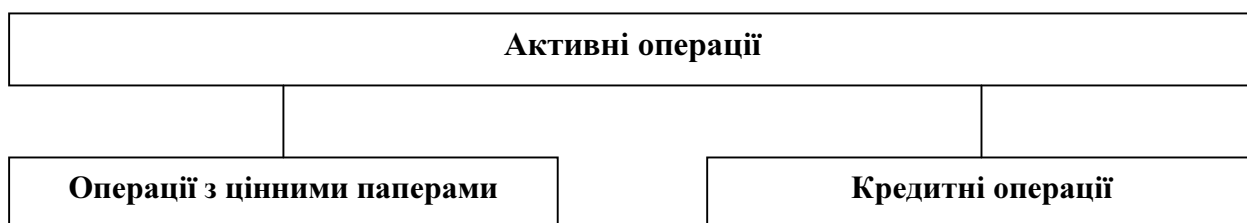

Основні види ощадних вкладів населення

Пасивні операції – це операції, за допомогою яких утворюються банківські ресурси.

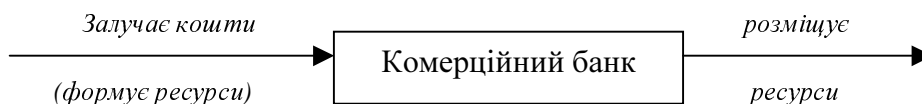
Активні операції – це операції, які проводять банки з метою прибуткового використання і розміщення залучених у ході пасивних операцій коштів.

Пасиви і активи комерційного банку

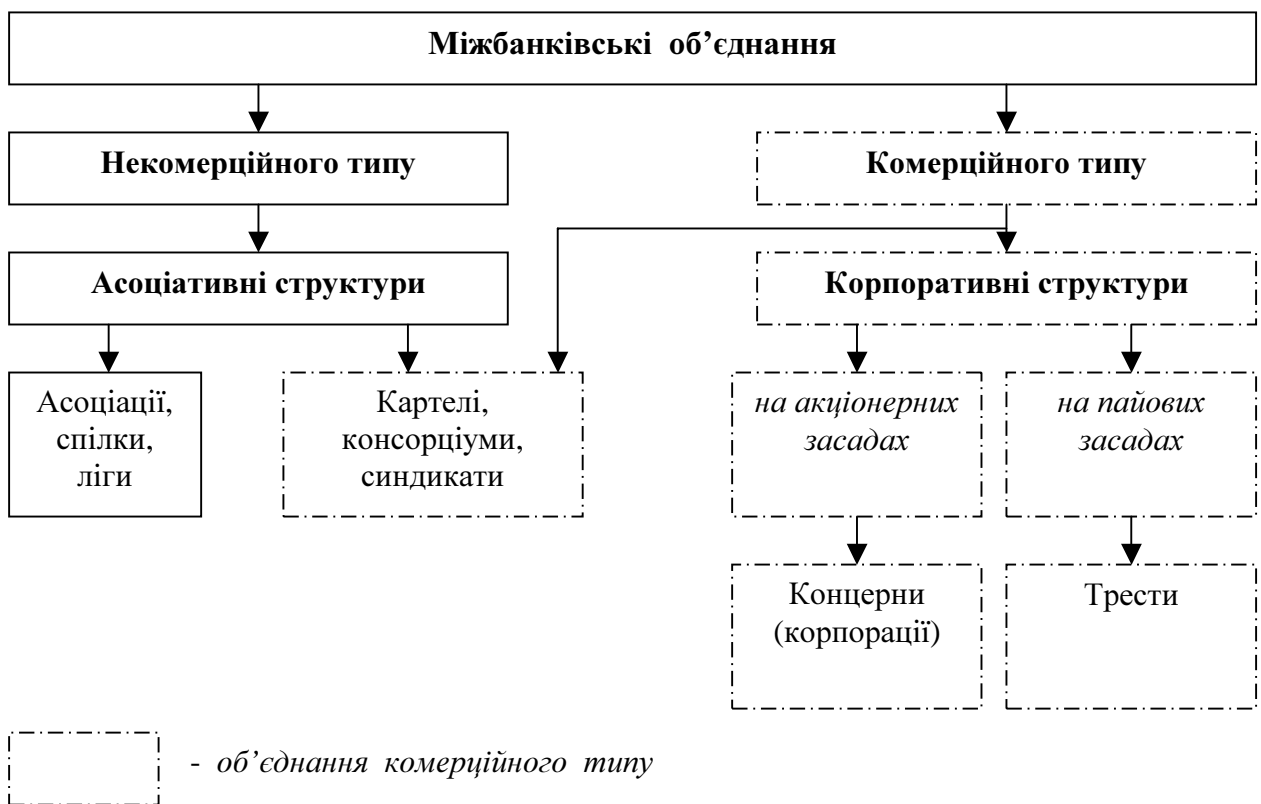
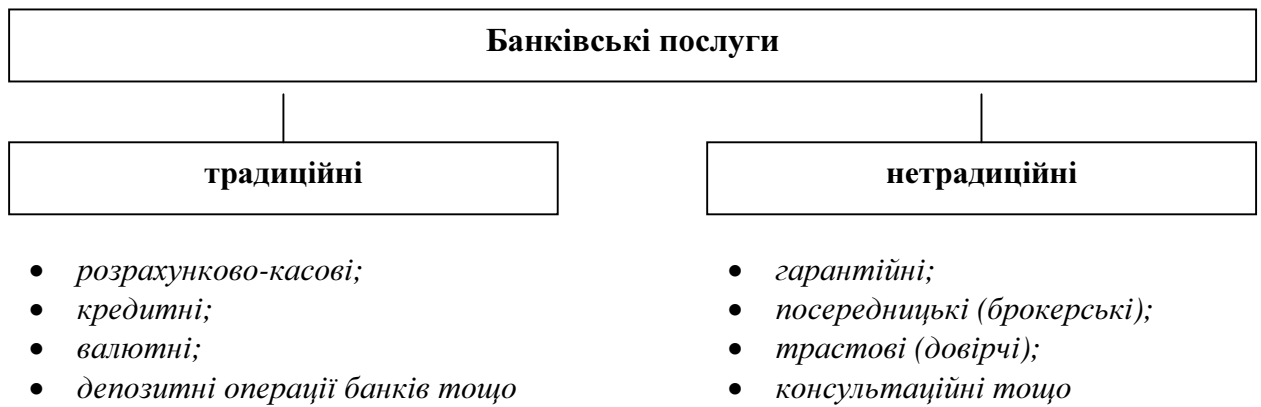

Визначення суті комерційного банку

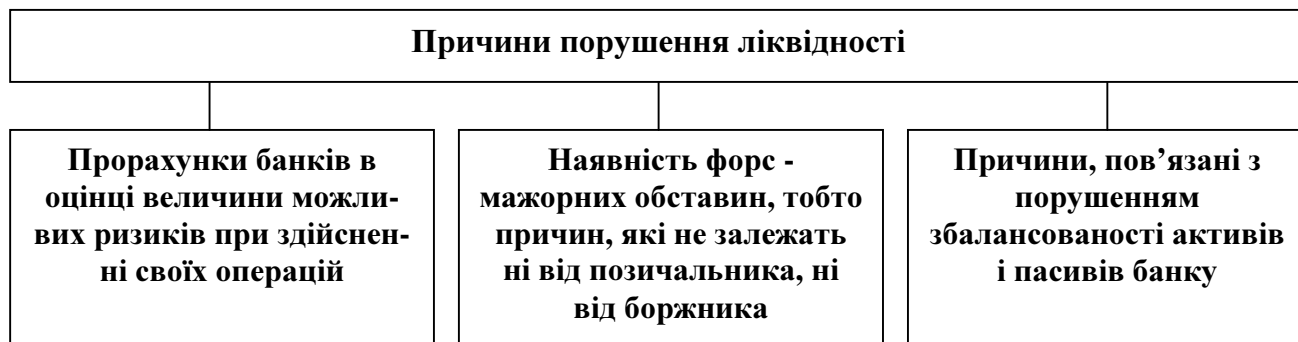
Пасивні та активні банківські операції

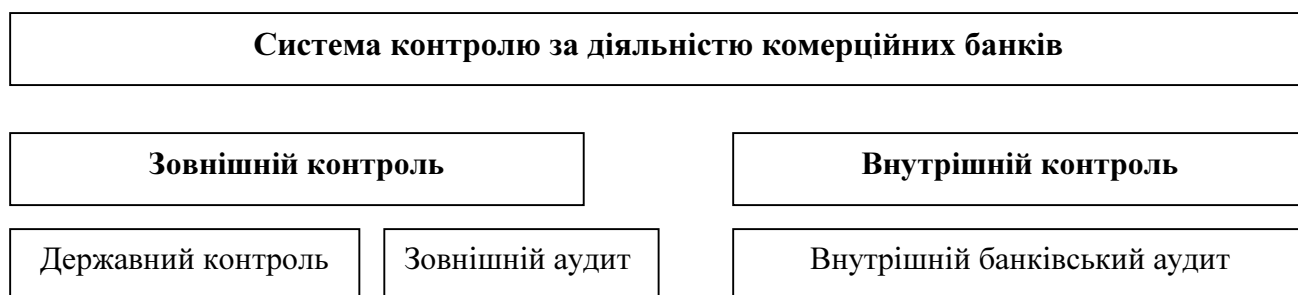

Види міжбанківських об'єднань

Асоціативні об'єднання	Корпоративні об'єднання
<ul style="list-style-type: none"> • добровільний характер членства на підставі спільних інтересів • вільний вибір організаційної форми об'єднання та виходу зі складу учасників • делегування ряду повноважень асоціативному об'єднанню на підставі рішень, що приймаються його членами • демократичний характер управління (стосується в основному асоціативних об'єднань некомерційного типу) • договірна форма організації відносин між учасниками та асоціативним 	<ul style="list-style-type: none"> • велика ступінь залежності і близькі зв'язки між учасниками • відсутність можливостей і повної свободи вибору партнерів через те, що партнером стає власник паю чи акцій, які продаються і купуються • велика ступінь централізації управлінських та контрольних функцій

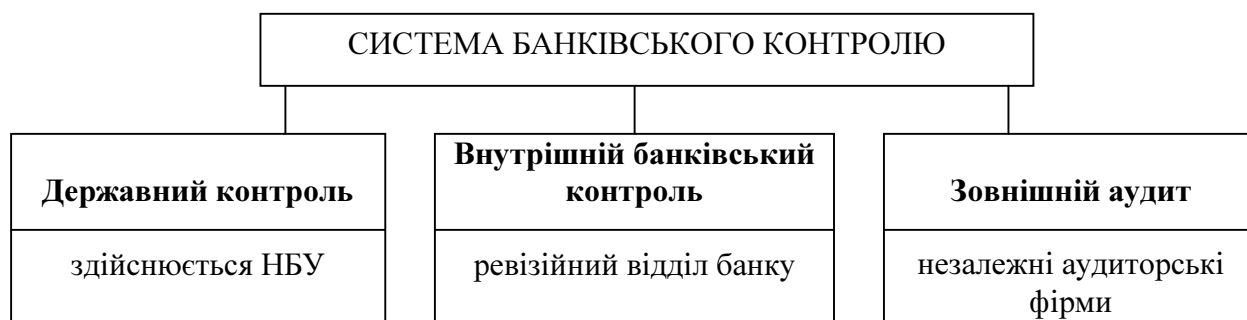

Система контролю за діяльністю комерційних банків

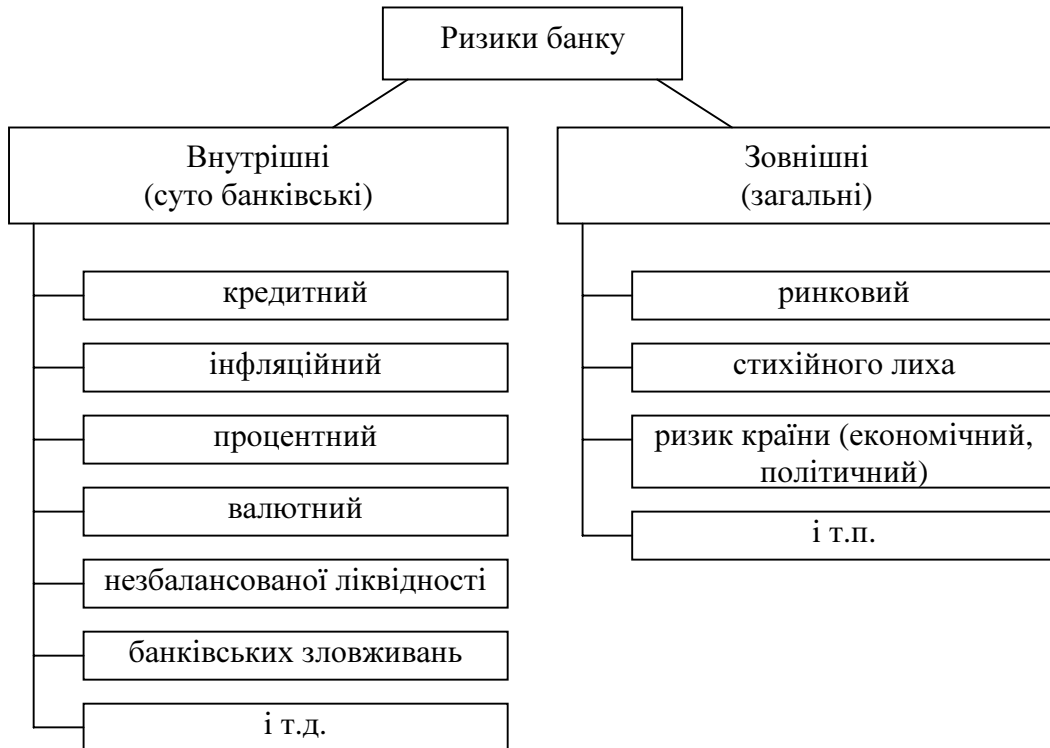

• Центральний банк України • Державна податкова адміністрація • Правоохоронні органи	• Незалежні аудиторські компанії (фірми)	• Ревізійні відділи банку (відділ внутрішнього банківського аудиту) • Ревізійні комісії

Система контролю за діяльністю комерційних банків

Класифікація ризиків банку

Кредитування клієнтів

Надаючи кредит, банк повинен враховувати 5 головних факторів.

НА КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЬ КЛІЄНТА ВПЛИВАЮТЬ ФАКТОРИ:

дієздатність постачальника

репутація постачальника

здатність отримувати дохід

володіння активами

стан економічної кон'юнктури

ОСНОВНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ ПРО КЛІЄНТА

співбесіда з позичальником

ведення власної картотеки

зовнішні джерела інформації

інспекція на місці

аналіз фінансових звітів

Економічна робота банку з клієнтом поділяється

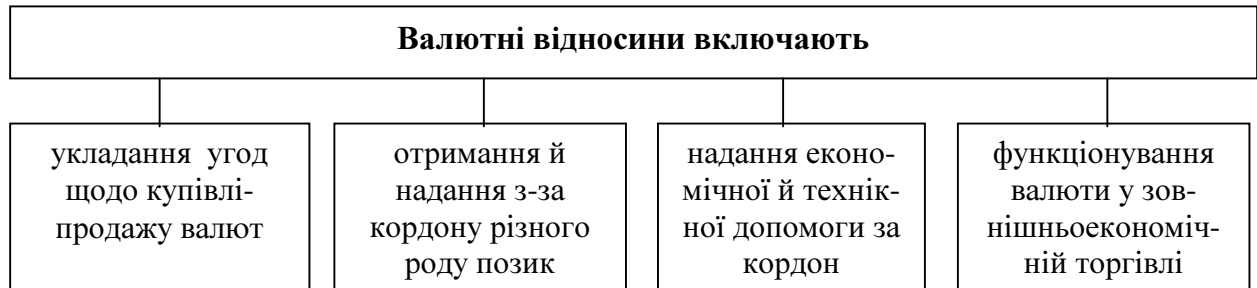

3 етапи економічної роботи банку з клієнтами в процесі кредитування

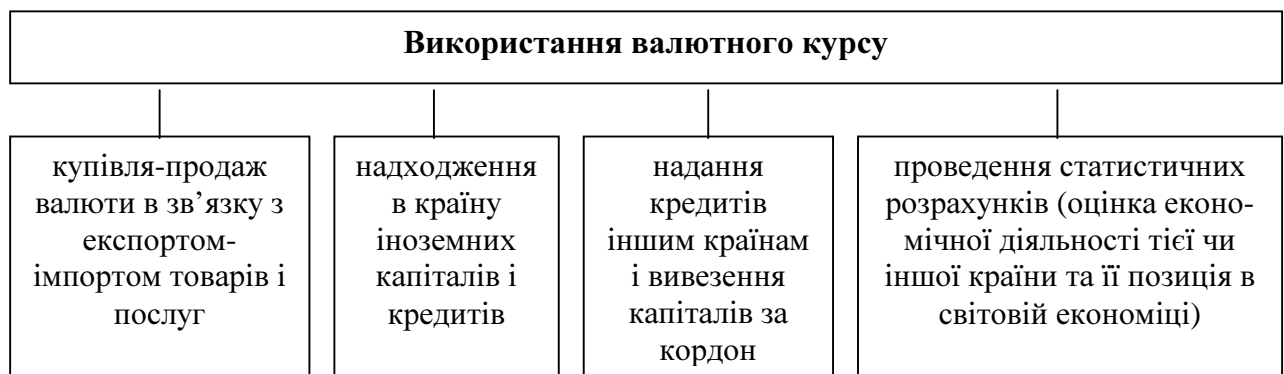

Тема 8

Валютні відносини – це сукупність валютно-грошових і розрахунково-кредитних відносин у міжнародній сфері.

Валютний курс – це співвідношення між грошовими одиницями двох країн.

Режими валютного курсу

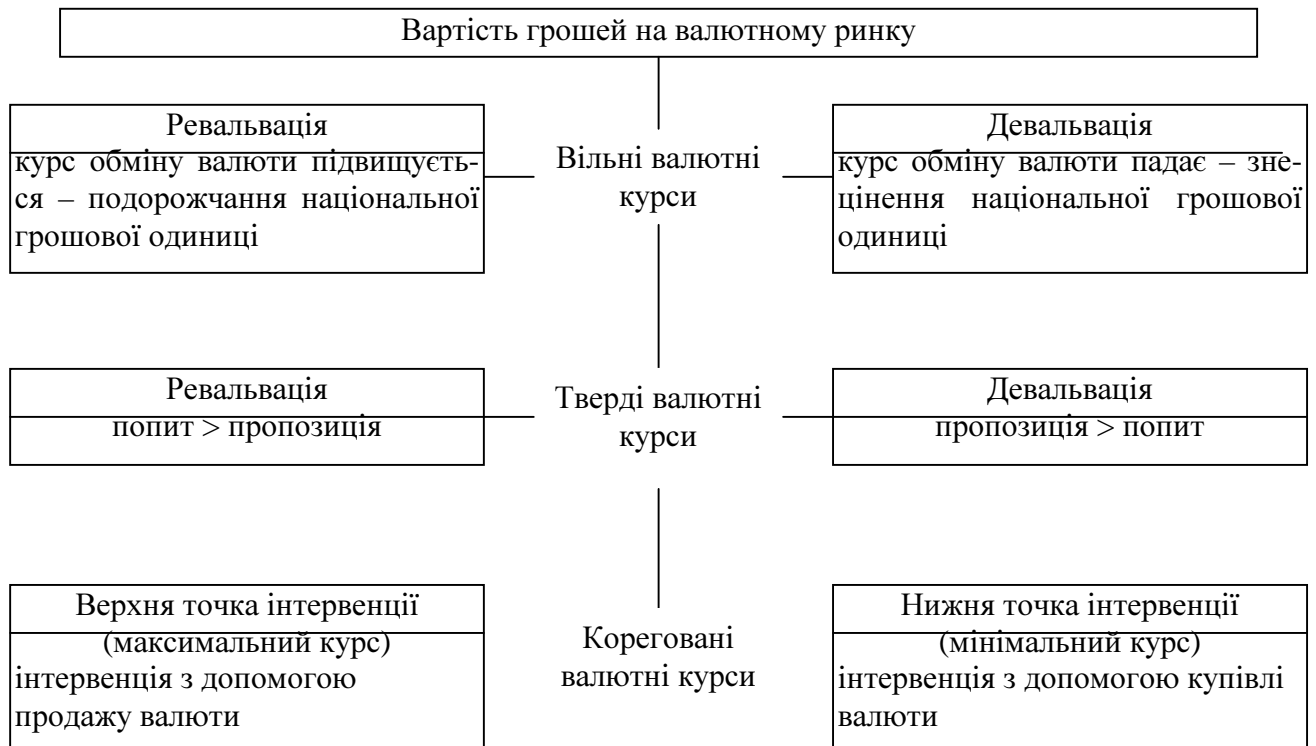
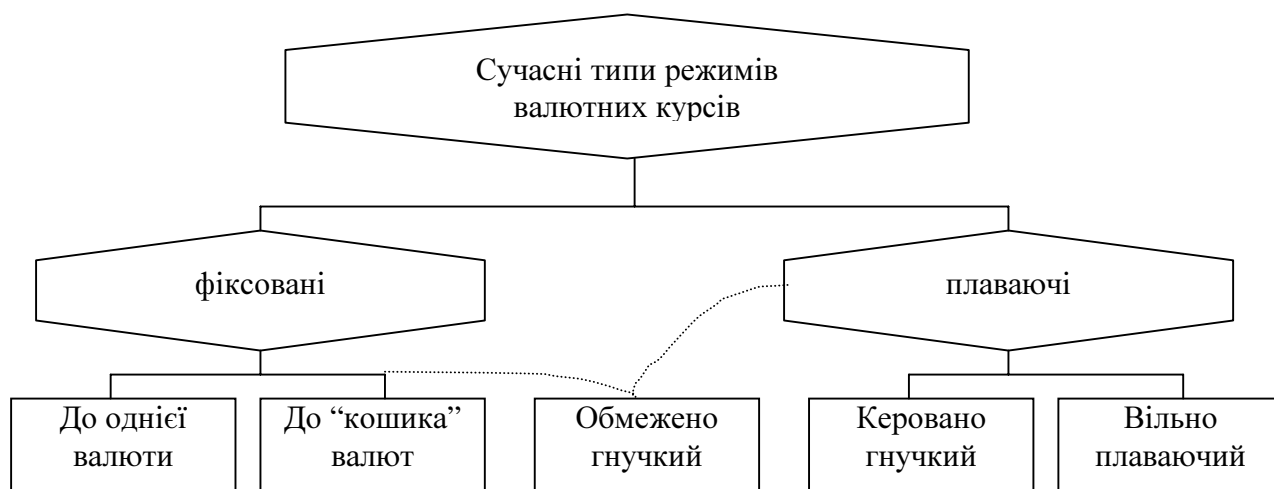
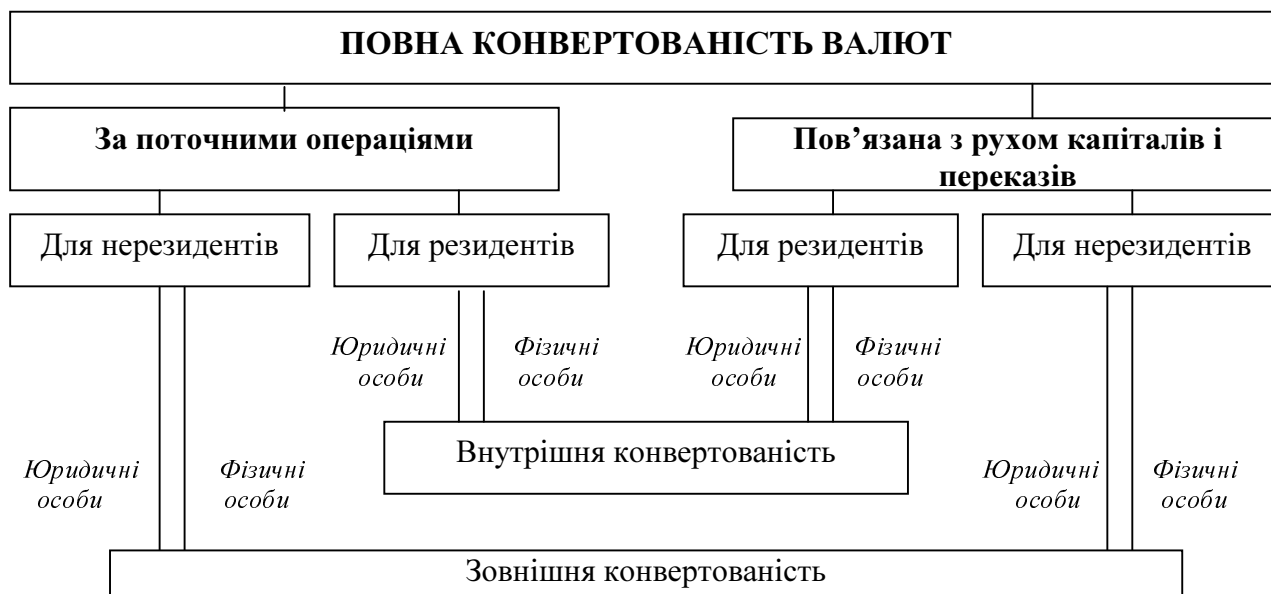

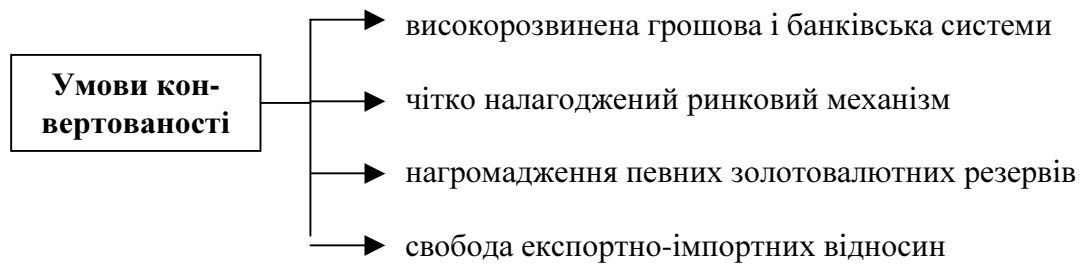
Схема сучасних типів режимів валютних курсів

Конвертованість – це здатність до вільного використання валюти для будь-яких операцій та обміну на інші валюти.

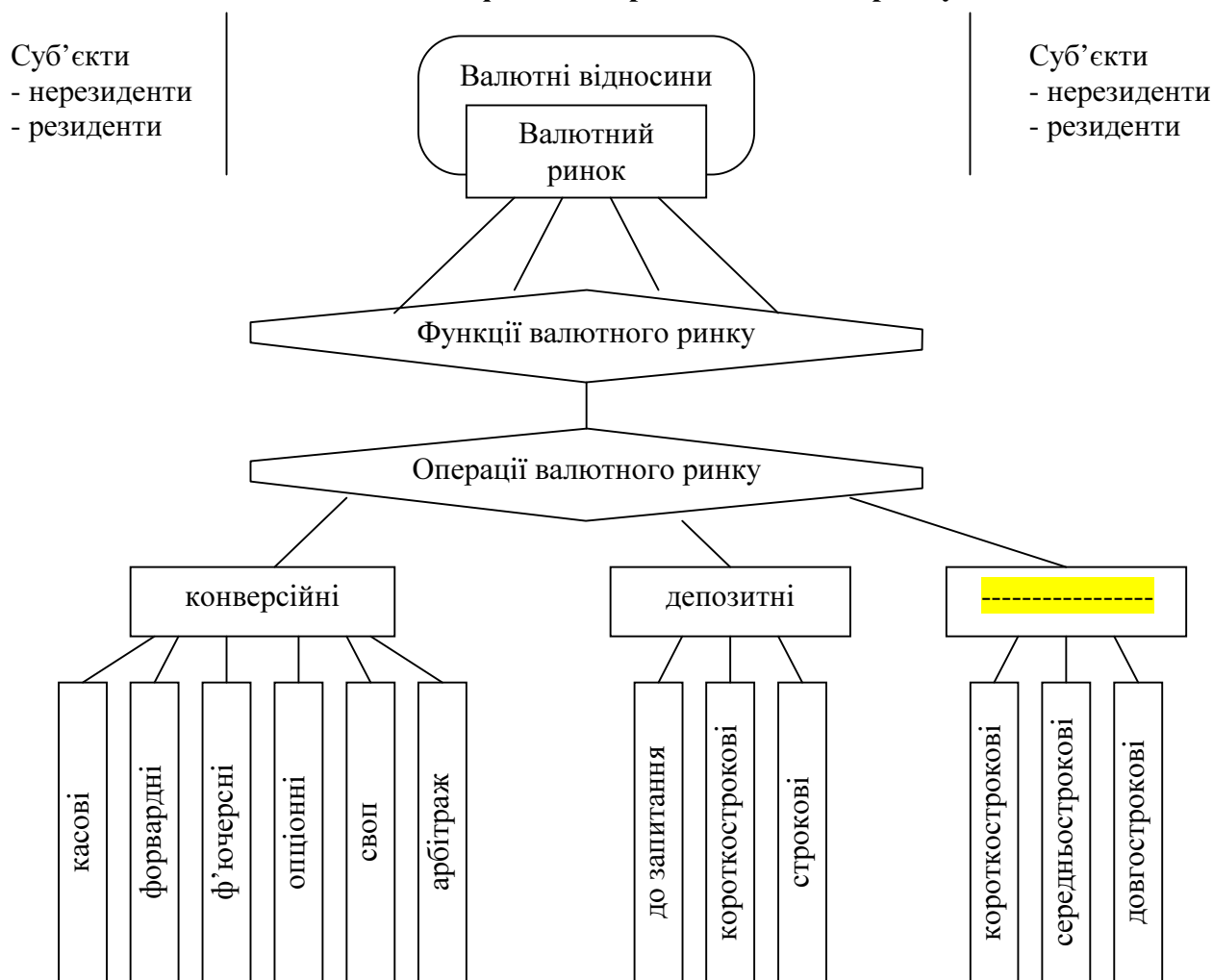
Валютні конвертування – визначення і встановлення курсу іноземної валюти до національної.

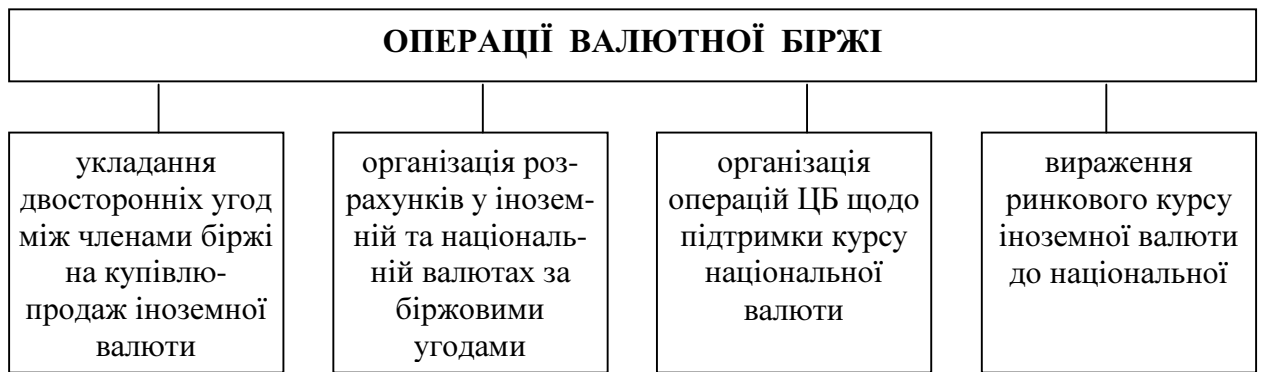
Валютні ринки – це офіційні центри, де відбувається купівля-продаж іноземних валют на основі попиту та пропозиції.

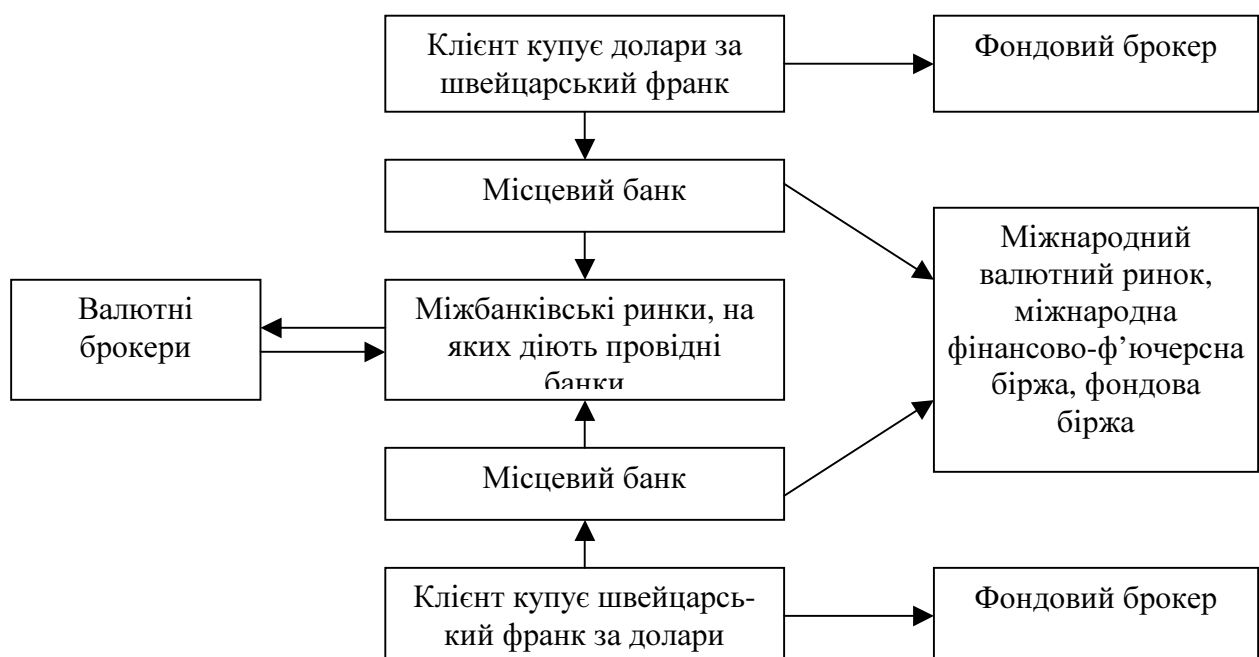
Схема класифікації операцій валютного ринку

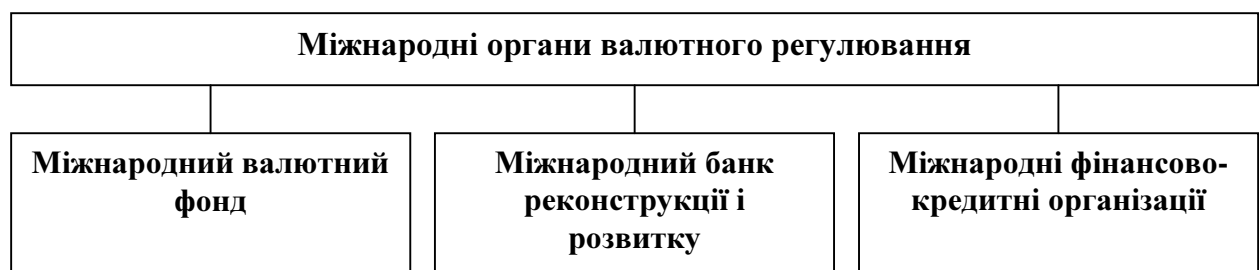
Валютна біржа – це офіційно оформлений ринок, на якому відбувається торгівля на підставі попиту і пропозиції.

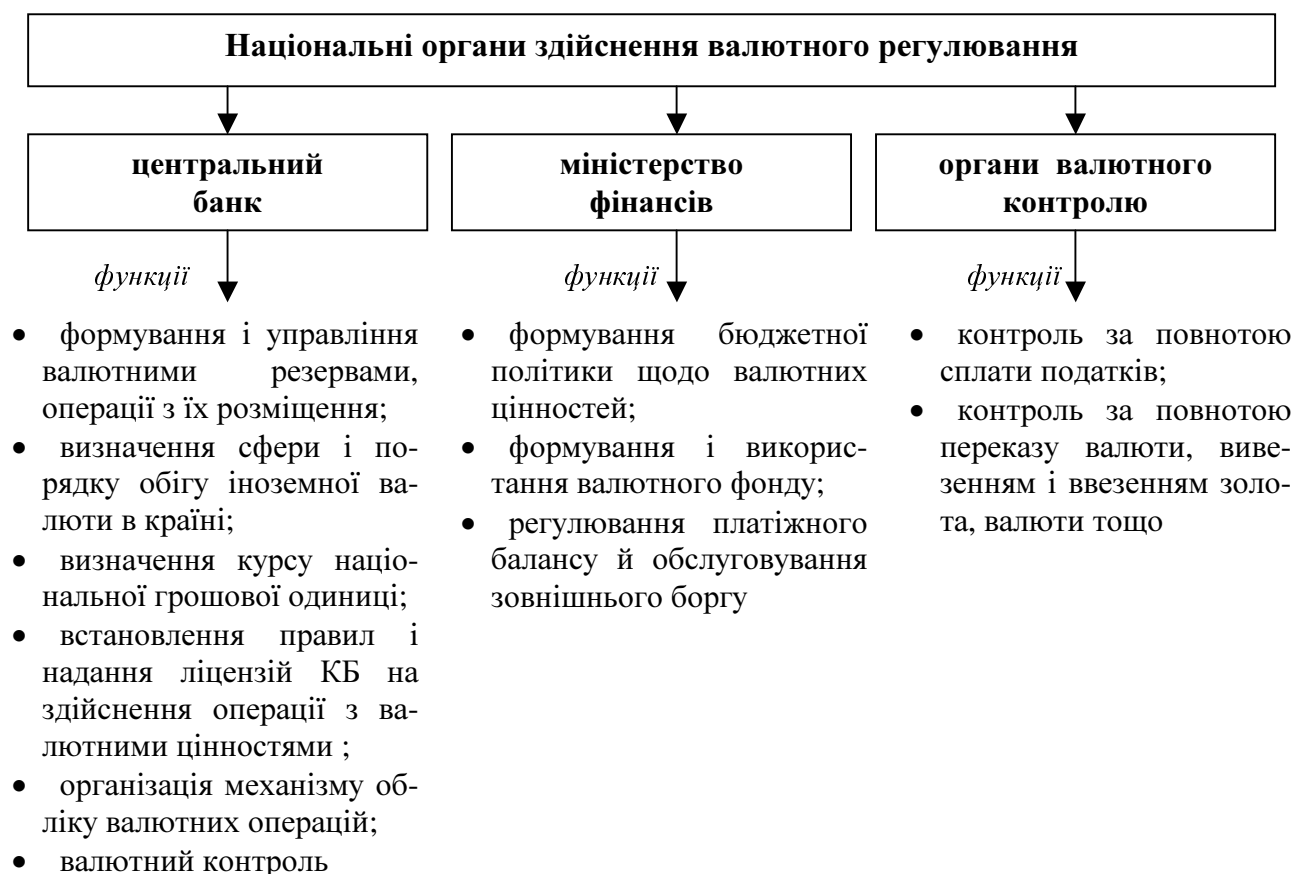

СТРУКТУРА ВАЛЮТНИХ РИНКІВ

Валютне регулювання – це сукупність заходів, що реалізуються міжнародними організаціями, державою у сфері валютних відносин.

Порівняльна характеристика основних елементів національної та світової валютних систем

Національна валютна система	Світова валютна система
національна валюта	резервні валюти, міжнародні лічильні грошові одиниці
ступінь конвертованості національної валюти	умови взаємної конвертованості валют
паритет національної валюти	уніфікований режим валютних паритетів
режим курсу національної валюти	регламентація режимів валютних курсів
міжнародна валютна ліквідність країни	міждержавне регулювання міжнародної валютної ліквідності
наявність або відсутність валютних обмежень	міждержавне регулювання валютних обмежень
міжнародні кредитні обігові кошти, регламентація правил їх використання	уніфікація правил використання міжнародних кредитних обігових коштів
регламентація міжнародних розрахунків країни	уніфікація основних форм міжнародних розрахунків
режим національного валютного ринку і ринку золота	режим світових валютних ринків і ринків золота
національні органи, що обслуговують і регламентують валютні відносини	міжнародні організації, що здійснюють міждержавне валютне регулювання

Етапи еволюційного розвитку світової валютної системи

1 – 1967 р. <i>Паризька конференція</i> – єдиним мірилом світових грошей визнано золото	II – 1922 р. <i>Генуезька конференція</i> – національні кредитні гроші почали використовувати як міжнародні платіжні засоби	III – 1944 р. <i>Бреттон-Вудська конференція</i> – впроваджено золотодевізний та доларовий стандарти	IV – 1976-1978 рр. <i>Ямайська конференція</i> – юридично завершено демонетизацію золота і замість золотодевізного офіційно впроваджено стандарт СПЗ (SDR)
Золотий стандарт			
Золотомонетний стандарт	Золотозлитковий стандарт	Золотовалютний стандарт (валютний)	
<i>ознаки</i>	<i>ознаки</i>	<i>ознаки</i>	ознаки
<ul style="list-style-type: none"> • функціонування золота в якості світових грошей; • фіксація золотого вмісту національної валюти; • наявність фіксованих валютних курсів; • на внутрішньому ринку золото виконує всі функції грошей; • вільне карбування золотих монет; • банкноти і білонні монети вільно розмінюються на золоті 	<ul style="list-style-type: none"> • в обігу відсутні золоті монети; • банкноти і білонні монети розмінюються на золоті злитки; • відмінене вільне карбування золотих монет. 	<ul style="list-style-type: none"> • збереження ролі золоті як розрахункової одиниці в міжнародному обігу; • фіксовані валютні курси; • заборона вільної купівлі-продажу золота; • долар у режимі золотого стандарту, прирівнювання до золота 	<ul style="list-style-type: none"> • повна демонетизація золота у сфері валютних відносин; • анульовано офіційну ціну на золото та фіксацію масштабу цін; • перетворення колективної одиниці СПЗ на головний резервний актив та засіб розрахунку; • впровадження плаваючих курсів національних одиниць

Етапи еволюційного розвитку світової валютної системи (продовження)

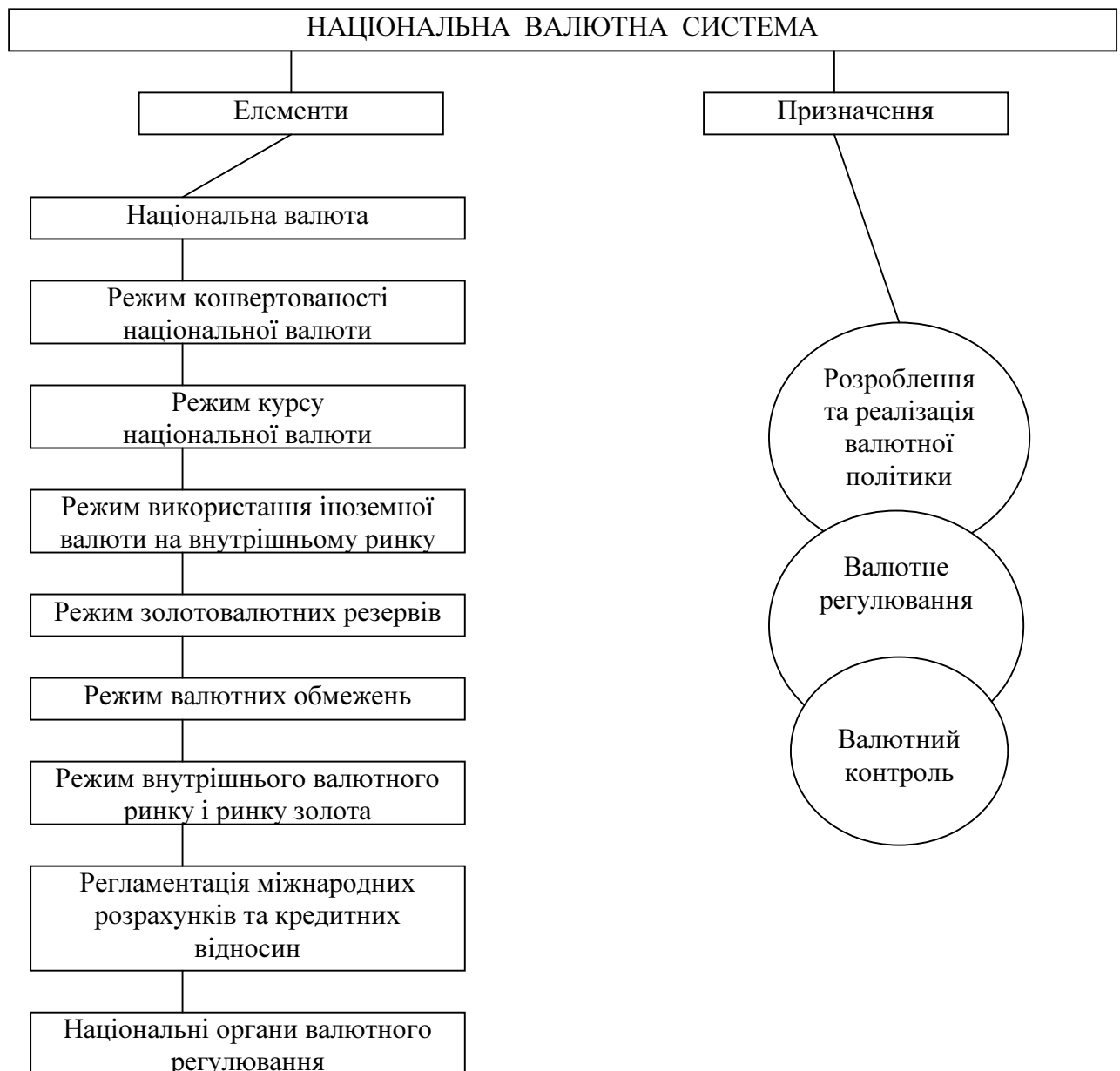
I – 1867 р. <i>Паризька конференція</i>	II – 1922 р. <i>Генуезька конференція</i>	III – 1944 р. <i>Бреттон-Вудська конференція</i>
недоліки		недоліки
<ul style="list-style-type: none"> • недостатня еластичність; • дорожнеча; • залежність від видобутку монетарного металу; • обмеженість втручання держави у сферу грошово-валютних відносин 		<ul style="list-style-type: none"> • жорстка система валютних нормативів
причини відміни		причини відміни
<ul style="list-style-type: none"> • зміна економічної структури господарювання, що базувалась на ринкових саморегуляторах на державно-регулюючу економічну систему 		<ul style="list-style-type: none"> • загострення внутрішньо економічної ситуації в США; • загострення світового економічного суперництва; • припинення конвертованості долара

	В ЗОЛОТО
--	----------

Європейська валютна система – етапи розвитку

I етап 1947-1950 рр.	укладання валютних угод між країнами Західної Європи на двосторонній основі з метою взаємного регулювання платіжних балансів безготівкових розрахунків, заліку взаємних вимог, пільгового кредитування
II етап 1950-1958 рр.	створення Європейського платіжного союзу (17 країн). Розрахунки в межах союзу здійснюється за допомогою умовної розрахункової одиниці – епуніт
III етап з 1959 р.	створення Європейської економічної спільноти, яка трансформувалась у Європейську валютну систему
IV етап 1989 р.	поетапна трансформація Європейської валютної системи в Європейський валютний союз

Схема елементної структури та призначення національної валютної системи

ЕВОЛЮЦІЯ СВІТОВОЇ ВАЛЮТНОЇ СИСТЕМИ

